

ŽELEZAR

1959

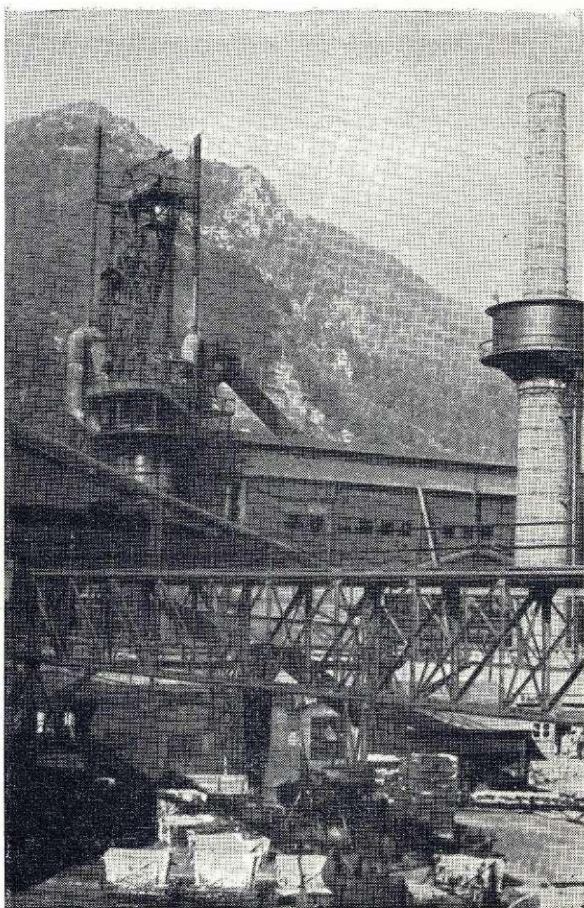
5

Foto Aleksander Rjazancev

V torek, dne 23. junija je v Ljubljani začel z delom IV. kongres Zveze komunistov Slovenije. Člani Zveze komunistov, ter organizacije ZKS so se na kongres vsestransko pripravili. To velja tudi za naše železarske Jesenice, kjer smo imeli v zadnjem času dve važni partijski konferenci. Na tovarniški in občinski konferenci Zveze komunistov smo pregledali delo osnovnih organizacij ZK v tovarni in na terenu in določili smernice za delo v bodoče. V svojih razpravljanjih je vsestransko IV. kongres Zveze komunistov pregledal bogato dejavnost organizacije ZK med III. in IV. kongresom in je v zvezi s političnimi dogajanjem sprejel določene družbene odnose, Zveza komunistov pa je pobudnik za hitrejši razvoj. Komunisti smo se na IV. kongres pripravili z delom pri utrjevanju naše družbene stvarnosti, z ideološkim izpopolnjevanjem članov in s sprejemanjem novih članov v Zvezo komunistov, predvsem iz vrst delavske mladine. Tako smo v naši Železarni v zadnjem času po uspeli tovarniški konferenci sprejeli v partijo 15 novih članov.

V predkongresnih dneh smo se aktivno pripravili tudi z delom. Jeseniški železarji smo IV. kongres Zveze komunistov pozdravili še posebej z doseženimi uspehi v medobratnem tekmovanju. To tekmovanje je toliko bolj pomembno, ker smo z doseženimi uspehi pri delu počastili tudi 40-letnico KPJ in SKOJ ter 90-letnico obstoja naše železarne. Delegati, ki smo zastopali komuniste iz Železarne in okolice, smo lahko sporočili kongresu, da na Jesenicah vlagamo številne napore na vseh področjih naše dejavnosti in da se pri svojem vsakodnevem delu ponašamo z doseženimi uspehi.

N. Š.

Ob IV. kongresu Zveze komunistov Slovenije

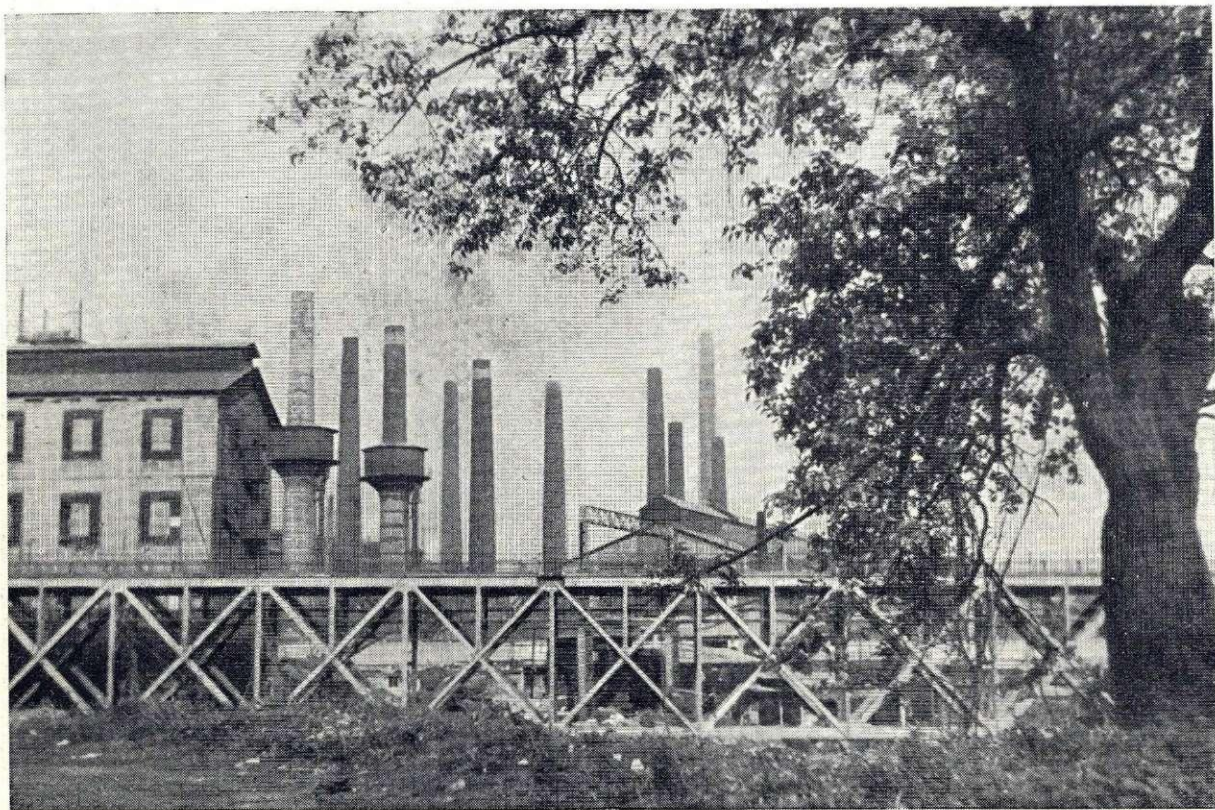

Foto Torkar

Nove naloge PRED KOLEKTIVOM JESENIŠKE ŽELEZARNE

Povzetek iz razprave glavnega direktorja ing. Matveja Hafnerja na konferenci TK ZKS.

V 14-dnevniku »Železar« smo v daljšem članku seznanili naše bralce z najbolj važnimi problemi, ki so bili obravnavani na letošnji konferenci TK ZKS Železarne Jesenice. Odločili smo se, da naše bralce podrobneje seznanimo s pomembno razpravo glavnega direktorja Železarne Jesenice — ing. Hafnerja, ki je med drugim povedal tole:

Zvezni izvršni svet je izdal odločbo o nadaljnjem razvoju črne metalurgije v naši državi. V Jugoslaviji se bo skupna proizvodnja surovega železa povečala od 1,1 milijona ton na 3,1 milijonov ton. Naloge, ki se v zvezi s tem povečanjem proizvodnje postavljajo pred naš kolektiv, so velike. Že dalj časa govorimo o premiku v kvaliteto. Naša Železarna je v stari Jugoslaviji predstavljala več kot 50 % jugoslovanskega jekla, medtem ko danes predstavljamo 24 %. V prihodnje, po zaključeni izgradnji črne metalurgije, pa bomo predstavljali v jugoslovanskem merilu 13 % surovega jekla. Kljub temu pa mora naše podjetje odigrati še močnejšo vlogo z ozirom na kvaliteto izdelkov. Predvideno je, da bomo v prihodnjih letih v našem podjetju povečali proizvodnjo od sedanjih 300.000 ton na 400.000 ton surovega jekla. Toda to še ni vse, kajti spremeniti bomo mo-

rali tudi sedanji asortiman in bo namesto 29 milijard, kot je bila letošnja realizacija, po izvršeni rekonstrukciji znašala vrednost realizacije 43 milijard dinarjev. Le na ta način, da izboljšamo kvaliteto izdelkov, bomo dosegli predvideno realizacijo dohodka, hkrati pa bomo opravičili tudi rentabiliteto vloženih sredstev v ta namen. Poleg že omenjenega premika v kvaliteto pa je treba še posebej poudariti premik v specializirano proizvodnjo, v druge smeri.

Kaj je torej osnovna smer specializacije v naši tovarni? — Pri grobi pločevini predvsem pride v poštev kotlovsko in specialna pločevina, pri tanki pločevini elektro-, dinamo- in trafopločevina. V profilnih valjarnah bomo dali prednost konstrukcijskim jeklom za našo motorno industrijo. Za ostala specialna jekla za vlečni, brušeni in luščeni material pa bo treba povečati proizvodnjo, zmogljivost obrata jeklovlek, medtem ko bo blagovna proizvodnja naših valjarn manjša. Artikel, ki ima pri nas še bodočnost, je vlečena žica, specialna žica in ostale žice, ki jih uporabljamo za konstrukcijske namene.

V dopolnilo je treba omeniti še en problem, to je zastarelost skoraj vseh naših obratov. Tu se postavlja vprašanje sredstev amortizacije za zamenjavo. Pri vsem tem si ne smemo delati iluzij. Težišče rekonstrukcij bo na sredstvih, ki jih bomo morali sami ustvariti. Naše rekonstrukcije bomo morali

Izvršiti v glavnem iz našega amortizacijskega fonda in dotacij za osnovna sredstva. Zato bo treba na eni strani napraviti tisto, kar je res nujno potrebno in kar bi pripomoglo k povečanju naše realizacije ustvarjenega dohodka. Pri tej zadevi bomo morali imeti močno oporo v kolektivu, kajti vemo, da bodo na vse te stvari nekateri člani našega kolektiva gledali precej ozko.

V nekaterih obratih bomo morali spremeniti sedanji tehnološki postopek dela: uvažanje kisika v martinarni, s specialno obdelavo končnih proizvodov, s toplotno obdelavo pločevine, žice itd.

Te premike bomo napravili le, če se bo sleherni član našega kolektiva zavedal svojih dolžnosti in nalog, kajti premik v kvaliteto zahteva vse drugačno pozornost in predanost delu. Zaradi tega je potrebno že sedaj začeti z vsestranskim izobraževanjem naših kadrov. Člani Upravnega odbora naše železarnice se strinjajo s predlogom, da žrtvujemo vsak teden pol ure časa v vseh obratih za izobraževanje kadrov na mestu. Dolžnost vseh nas je, da pri izvedbi te akcije pomagamo.

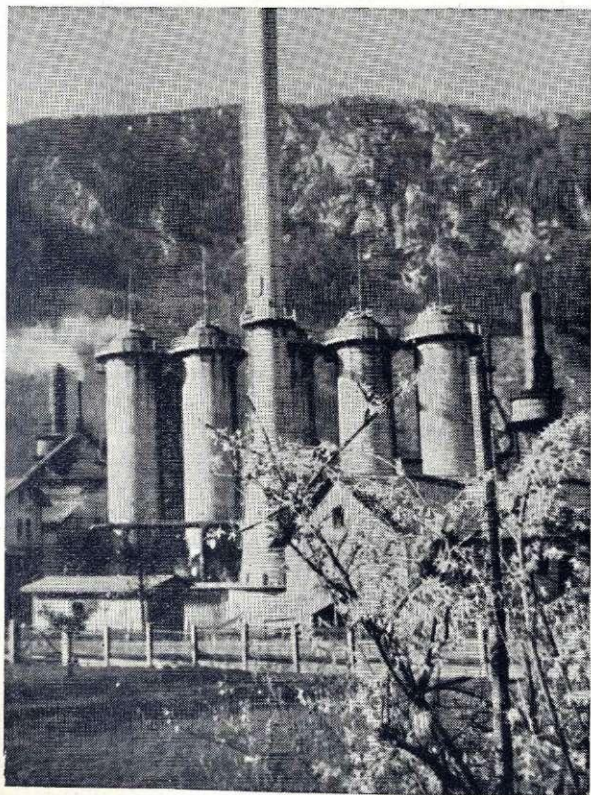
Kot organ glavnega direktorja je ustanovljena posebna komisija, z nalogo, da skrbi za izobraževanje kadrov in za to, da izdela program za MIŠ, ki se nahaja trenutno v precej težki situaciji glede programa, discipline in načina dela.

To so naše bodoče naloge, kar velja tudi za uvažanje discipline in reda v podjetju, ker smo glede tega šele na začetku.

N. Š.

Pomlad na Jesenicah

Foto Torkar

NA IV. KONGRESU ZKS

*ko nas zastopali
delegati:*

1. Avbelj Viktor, podpredsednik Izvršnega sveta LRS.
2. Boštjančič Dolfka, predsednik Zveze ženskih društev Slovenije.
3. Čuden Janez, predsednik OO LMS iz žebjarne.
4. Globočnik Rok, delavec iz žebjarne.
5. Kavalar Janko, delavec iz kurilnice.
6. Kavčič Stane, predsednik Zveze sindikatov za Slovenijo.
7. Kocjančič Stane, delavec iz Valjarne 2400.
8. Krč Srečko, org. sekretar Občinskega komiteja LMS Jesenice.
9. Kramar Stanko, delavec pri Gradisu.
10. Leben Franc, predsednik Občinskega sindikalnega sveta Jesenice.
11. Mlakar ing. Franc iz martinarne.
12. Nemec Štefan, sekretar TK ZKS Železarnice Jesenice.
13. Saksida Ivo, sekretar Občinskega komiteja ZKS Jesenice.
14. Triler Ciril, delavec na prometnem oddelku.
15. Trojar Marjanca — teren Plavž — gospodinja.
16. Teržan Franja iz mehanične delavnice.
17. Vovk Ivan - Živan, sekretar podjetja Železarnice Jesenice.
18. Žbontar Peter, org. sekretar TK ZKS železarnice Jesenice.
19. Žen Jaka, org. sekretar Okrajnega komiteja ZKS Kranj.
20. Žvab Martin, sekretar OO ZKS Javoriški Rovt.
21. Žnidaršič Angel, delavec iz obrata Plavž.

Kako sma dosegli večjo produktivnost?

Kako doseči večjo produktivnost — to je vprašanje, ki še vedno ni do kraja raziskamo. O produktivnosti veliko govorimo in čitamo, toda še vedno čakamo, kdo naj bi načel reševanje tega vprašanja.

Jasno je, da vsi želimo, da bi bila produktivnost na delovnih mestih v naši tovarni večja, ker dobro vemo, da bomo le na ta način izboljšali življenjski standard. Dobro se zavedamo, da večja produktivnost ne bo nastala sama od sebe in da sami člani kolektiva na posameznih delovnih mestih, kljub svoji pridnosti in disciplini ne bodo mogli prispevati vidnih izboljšav. Na pomoč moramo poklicati še eno dejavnost, ki jo imenujemo organizacija dela. Ta dejavnost je zelo široka in zahteva mnogo naporov, časa, predvsem pa sodelovanja s posameznimi člani kolektiva na njihovih delovnih mestih. To odgovornost moramo pripisati strokovnemu vodstvu, to je tehničnemu kadru v podjetju od predelovalnega navzgor. Vodilnemu kadru, ki je prvi za to odgovoren, pa je treba nuditi vsestransko pomoč pri izvajanju in v času.

V našem obratu imamo zaposlenih devet avtogenih rezalcev. Spominjam se, da smo jim pogosto govorili o večji produktivnosti in da so bili zato odgovorni tudi mojstri. Določili smo, da mora biti na primer zrezanega toliko in toliko starega železa dnevno. Proizvodnjo na teh delovnih mestih smo tudi kontrolirali. Ugotovili smo, da doseženi rezultati proizvodnje niso bili najboljši, zato je bilo sklenjeno, da je treba delovni proces opazovati iz enega mesta in slediti gibom in kretnjam posameznih avtogenih rezalcev. Pri tem delu smo koristno uporabili tudi PIV metodo in sicer tako, da smo gledali avtogene rezalce le v ključni fazi, to je v fazi čistega rezanja. Šele sedaj smo ugotovili, da je bilo čistega rezanja razmeroma malo, medtem ko se je moral avtogeni rezalec ukvarjati z ostalimi pomožnimi in neproduktivnimi deli. Jasno je bilo, da je treba delo avtogenih rezalcev snemati in registrirati.

Celotni delovni proces smo razdelili na 17 delovnih faz. Vsaki od teh faz smo dodali toliko rubrik, kolikor smo jih približno rabili za 8 ur oziroma 480 minut. Snemalcu smo naročili vse potrebno in ga oborožili s formularki, štoparico in ostalim potrebnim gradivom, o naši nameri pa smo obvestili tudi avtogene rezalce, tako da smo se izognili morebitnemu nezdravemu vzdušju. Snemanje je trajalo 4 dni. Potek snemanja je opazovalo precej radovednežev, manjkalo ni posmehovanja in pikrih opazk, toda mi smo kljub vsemu s svojim delom nadaljevali. Rezultati prvega dne snemanja so pokazali presenetljive

številke. Kmalu smo ugotovili situacijo, najbolj pa so bili presenečeni tisti opazovalci, ki niso verjeli naši novi metodi.

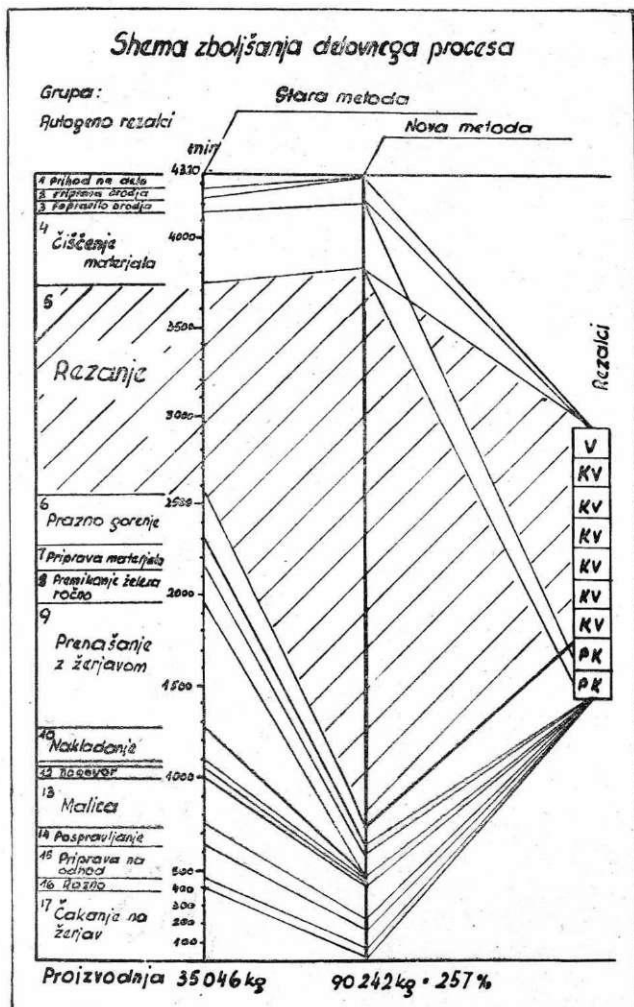
Bilanca stare metode avtogenega rezanja, snemano po zgoraj navedenem načinu, nam je pokazala naslednje rezultate:

Faza dela	na enega moža minut	skupno 9 mož minut	odstotki
1. Prihod na delovno mesto	6.5	58.5	1,3
2. Priprava orodja	4.3	38.7	0,8
3. Popravilo orodja	6.5	58.5	1,3
4. Čiščenje materiala	47.3	425.7	10
5. Rezanje	133	1197	28
6. Prazno gorenje	29	261	6
7. Priprava materiala	13.5	121.5	2,8
8. Primikanje železne ročice	19.5	175.5	4
9. Prenašanje z žerjavom	76.3	686.7	16
10. Nakladanje v mulde	22.5	202.5	4,7
11. Čakanje na kisik	2.5	22.5	0,5
12. Pogovor navodila	3.7	33.3	0,7
13. Malica	30	270	6
14. Pospravljanje	14.2	127.8	3
15. Priprava na odhod	17.5	157.5	3,6
16. Razno	9.2	82.8	2
17. Čakanje na žerjav	44.5	400.5	9,3
Skupno	480	4320	100

Iz gornje tabele je takoj razvidno, da je povprečno en rezalec opravljal čistega rezanja (ključna faza) samo 133 minut od razpoložljivih 480 minut ali 28 odstotkov od celokupnega časa. Rezultat je tu in jasno nam je bilo, da ne odgovarja organizacija dela. Kako zadevo urediti

in rešiti ni bila naloga rezalcev, temveč le vodstva. Zgornji rezultati so bili pojasnjeni vsem avtojenim rezalcem. Spontano so izjavili, da je treba sistem dela spremeniti in, da bodo dali vso pomoč in svoje izkušnje za zboljšanje organizacije dela.

Pričeli smo s študijem izgubljenih časov, s tlorisi situacij, načrti in predlogi. Vodila nas je misel, da vse izgubljene pase znižamo na minimum in ključno fazo, to je rezanje povečamo na maksimum. Izračunali smo s fondom časa, da povešamo proizvodnjo za vsako pridobljeno min. za 22,2 kg rezanega železa. Izdelali smo nov program dela s tem, da smo razširili prostor, uredili rezalne linije, prenesli pripravo starega železa na popoldansko in nočno izmeno dela itd. Po programu in načinu, katerega smo predpisali, smo predvidevali zboljšanje, ki je razvidno iz grafikona.

Na tem grafikonu se vidi močno znižanje ali tudi popolna ukinitev neproduktivnih del, kakor tudi zboljšanje discipline, s čimer se je povečal časovni fond od 35.046 na 90.242 kg v 8 urah, kar znaša 257 % zvišanje. Vedeli smo, da bodo prišle nepredvidene in tudi še neznane težave, katere bo na vsak način treba premostiti. Vendar je bil sklep trden, da se bomo za to zvišanje borili z vsemi sredstvi.

Rezultati novega načina dela so nam pokazali naslednje uspehe: december 1958 zvišanja na 176 %, januar 1959 zvišanja na 192, februar na 212, marec na 185 odstotkov.

Ti rezultati nam pokažejo, da smo imeli prav in da smo se močno približali predvidenemu rezultatu.

NIKO BERNARD

CENTRALNEMU DELAVSKEMU SVETU IN UPRAVNEMU ODBORU ŽELEZARNE JESENICE

Spoštovani tovariši!

Dovolite nam dragi tovariši, da se vam v imenu naših radio- in fotoamatarjev, modelarjev, jadralcev, padalcev in motornih pilotov, kajakašev, brodarjev in kanuistov, članov avto-moto društev, cicibanov, pionirjev, mladink in mladincev, ki se vzgajajo v naših šolskih krožkih, v otroških vrtcih, osnovnih in strokovnih šolah, osemletkah, gimnaziji, hišnih pionirskih svetih, v naših klubih in društvih, iskreno tovariško zahvalimo za vašo nujno potrebno moralno in materialno pomoč.

S polnim razumevanjem naših upravičenih in utemeljenih prošelj ste Ljudski tehniki v jubilejnim letu KPJ, SKOJ in naše železarne omogočili izvrševanje velikih in odgovornih tehnično izobraževalnih in vzgojnih nalog, katere nam je v jubilejnim letu postavil III. kongres LT Slovenije.

Naš prvi skupni cilj je seznaniti našo mladino z vsemi sodobnimi pridobitvami tehnike, jo oborožiti s prepotrebim znanjem in jo narediti ponosno na žuljavo dlan in uspehe svojih rok.

Vaša moralna in materialna pomoč nam je dokaz, da tudi vi pravilno cenite tehnično vzgojo. Zagotavljamo vam, da bomo pri tehnični vzgoji naše mladine znali ceniti vaše razumevanje naših prošelj, nakazana sredstva bomo skrbno uporabili za nadaljnjo zdravo rast in napredek tehnike med vsemi prebivalci našega delavskega centra. Prvi uspehi so nam kažipot k nadaljnjemu množičnemu in kvalitetnemu delu. Z vašo pomočjo bomo porušili vse zapreke in premostili vse težave ter zgradili trdne mostove za nadaljnji napredek znanosti in tehnike med mladimi in starimi ljubitelji tehnike, ki so edini garant pospešene izgradnje socializma.

Za vašo pomoč prejmite naš tovariški pozdrav

TEHNIKO DELOVNIM LJUDEM
IN MLADINI!

ObOLT Jesenice

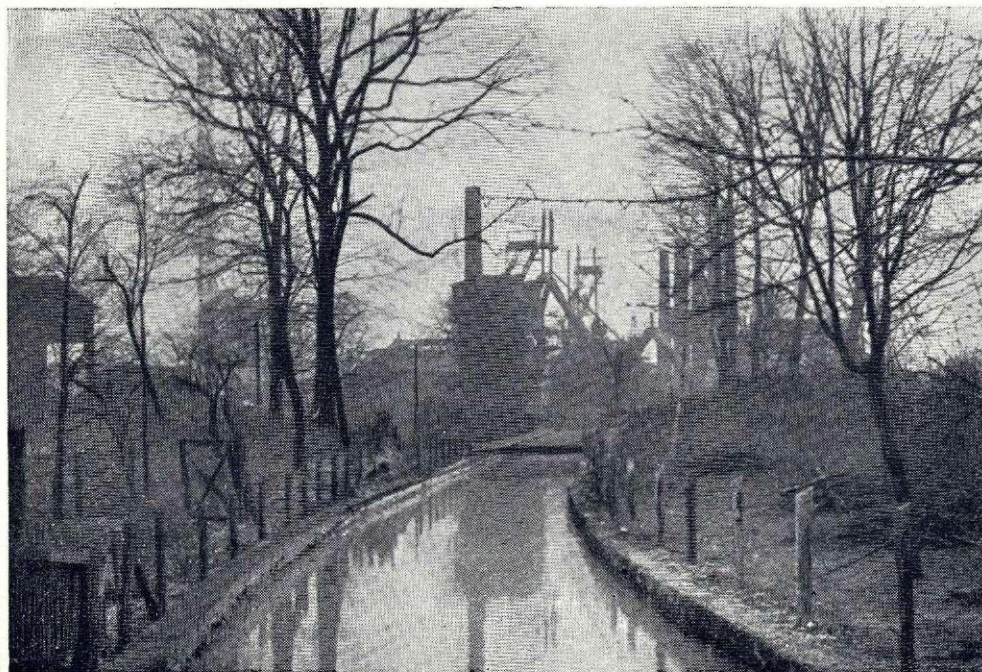
„Zrno do zrna pogača- kamen do kamna palača“

Morda se bo bralcu revije Železar čudno zdelo, da sem za naslov temu članku uporabil pregovor, ki so ga upoštevali tudi naši najstarejši predniki. Žal ta pregovor danes v mnogih primerih ne drži več in je zapisan samo še kot ustno izročilo. Če bi v naših podjetjih in ustanovah dosledno uveljavljali ta pregovor, potem bi bila situacija glede štednje materiala precej drugačna. Tako pa smo glede štednje materiala prav v našem podjetju v primerjavi z drugimi podjetji, če že ne na zadnjem mestu pa vsaj med zadnjimi. Brez pretiravanja lahko trdim, da z raznimi rezervnimi deli delamo v naših obratih tako, kakor mačka z mišjo ali svinja z mehom...

Vsepovsod v naših obratih lahko vidimo razne dele, kakor matice, vijake, drogove, klešče, potem razne odvodke, verige, žične vrvi in celo dele raznih strojev, ki so razmetani sem in tja, kakor da bi ne imeli nobene vrednosti več in ne bili uporabni. Da je temu tako, so v precejšnji meri krivi nekateri tovariši, ker pač ne poznajo računov, ki jih naši proizvodni obrati prejemaajo od vzdrževalnih obratov za razne dele. Če bi zbrali razmetane rezervne dele, orodje ter material in jih ocenili na podlagi izstavljenih računov, potem bi lahko ugotovili, da imajo vsi ti razmetani in včasih tudi zavrženi predmeti večmilijsko vrednost. Z drugimi besedami bi lahko dejali, da hodimo po odvrženih milijonih. Če bi se sleherni

Štednja z materialom v Železarni

izmed naših sodelavcev zavedal, da vsaka malo večja matica stane več tisoč dinarjev, vijaki, klešče, žične vrvi, verige in drugo orodje pa celo več deset tisoč dinarjev, potem bi rezervni deli ne ležali razmetani po kotih in celo na takih mestih, kjer so izpostavljeni vremenskim neprilikam, ter največjemu sovražniku železa — rji. Naši sodelavci bi se pač morali zavedati, da vse te rezervne dele plačamo mi sami in da nam jih ni podaril takozvani »stric iz Amerike«. Z rezervnimi deli in materialom moramo ravnati pravilno, saj je vendar naš! Tako pa ima človek vtis, kakor da je razmetano orodje last sovražnikov in da ga hočemo namenoma uničiti. Zadnji čas je že, da tisti tovariši, ki tako mačehovsko delajo z orodjem, rezervnimi deli in materialom, končno le spoznajo, da je vse to last skupnosti, katere sestavni del smo tudi mi, zato ga moramo bolj skrbno čuvati, manj razmetavati in smotrno uporabljati. Na ta način bi podjetju oziroma skupnosti in tudi sebi prihranili težke milijone. Sodelavci, ki so delali v naši tovarni pred več desetletji, niso dopuščali, da bi rezervni deli in material ležali razmetani, saj so se dobro zavedali, da vijak, ki je nekoliko kriv in ima slab navoj, še ni za v reno, temveč ga ključavničar

Jeseniška
razglednica

Foto Bojan Čebulj

Prof. Jože Šifrer,
ravnatelj gimnazije na Jesenicah

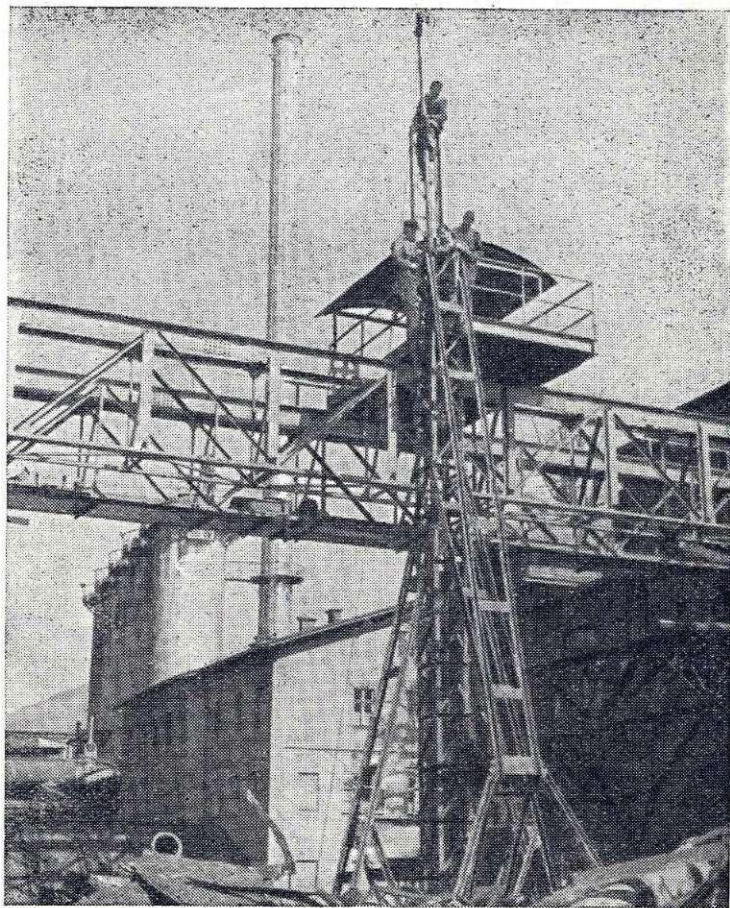
Mladini ZNANJE IN KULTURO

V letošnjem šolskem letu je dramski krožek na gimnaziji na Jesenicah naštudiral Fodorjevo igro »Matura«. Delo je režiral tov. Jože Tomažič. Premiero so odigrali in tako je marsikateri igralec, ali točneje rečeno, ljubitelj gledališke umetnosti iz vrst mladih dijakov že prestal svoj odrski krst. Pričujoči sestavek naj ne bo nikaka recenzija, ampak samo razmišljanje o izvenšolskem, v tem primeru gledališkem udejstvovanju mladih ljudi. Upriporitev je namreč občinstvo na moč lepo sprejelo, bilo je, to lahko zapišem, ne da bi pretiraval, navdušeno nad igro in to dejstvo sili k razmišljanju.

Danes, ko že toliko časa govorimo o šolski reformi, napravili pa nismo razen zunanje reorganizacije skorajda še ničesar, postaja vedno bolj nevarno, da bo mladina ušla našim izobraževalno-vzgojnim prizadevanjem in si širila obzorje sama po svoje. Dokaz za to je film, ki je do danes mlade ljudi že v veliki meri prevzel šolskemu izobraževanju in kulturnemu razvedrilu, kakršnega danes daje šola. Da! Kulturnemu razvedrilu. O tem naj bi bilo govora ob premieri »Mature«.

Že zelo stara resnica je, da se življenjska sila mladega človeka mora izteči. Ob tem iztekanju pa so tu nevarnosti, s katerimi se danes močno ukvarja ves pedagoški svet in sploh ljudje, ki jim je mar pravilna vzgoja in bodočnost mladine. Problem pa pravzaprav ni tako težak, kot včasih mislimo. Treba je le prisluhniti nagnjenjem in sposobnostim mladine — zdravnik bi rekel: postaviti diagnozo — in si napraviti načrt za zdravljenje.

z malenkostnim trudom lahko popravi in spet bo odgovarjal svojemu namenu. To velja tudi za razne verige, odvodke, ki nam jih lahko popravijo kovači ali ključavničarji, za prav majhno vsoto, medtem ko bi morali v nasprotnem primeru za nove vijake, matice, odvodke in verige ter podobno orodje plačati težke tisočake. V industrijsko bolj razvitih državah, kakor je naša, ne dopuščajo, da bi zaradi malomarnosti in površnosti rja razjedala dragocene rezervne dele in drugo orodje. V teh državah imajo porabo rezervnih delov natanko preračunano, tistim delavcem, ki pa plan porabe rezervnih delov prekoračijo, ne kaže dobro; na njihova mesta pa delodajalci dodelijo bolj veštne in varčne delavce. Zdaj ni več daleč čas, ko bomo prejeli plačo po enoti proizvoda, potem bomo znali varčevati in marsikdo se bo spomnil članka v reviji Železarja z naslovom »Zrno do zrna pogača — kamen do kamna palača«. Morda bodo v našem kolektivu, ki teh besed ne bodo jemali resno in se bodo celo posmehovali staremu slovenskemu pregovoru, ki v tem primeru predstavlja naslov članka, toda ni več daleč čas, ko bo znani slovenski pregovor bolj upoštevan! Po naših obratih pa bo takrat več reda in čistoče in manj odvrženih milijonov v obliki še vedno uporabnih rezervnih delov in orodja!

Montaža novega žerjava

Foto Matevž Mikelj

Mislim, da je danes vsak pedagog, in to kljub pogostemu skeptičnemu gledanju na družbeno-moralne vrednote v mladih ljudeh, trdno prepričan, da kulturno udejstvovanje tudi še danes mlademu dijaku ali dijakinji pomeni enega od najbolj privlačnih odtokov, če tako izživljanje spet tako imenujem. Morda nagnjenje do take vrste izživljanja včasih spi, umrlo pa zlepa ne bo. To dokazuje letošnji pevski zbor na jeseniški gimnaziji. Dijaki so se za sodelovanje sprva težko prijavljali, a veselje do petja in do pevskih nastopov v javnosti je kmalu po prvih vajah preseglo vsa pričakovanja. Prav isto se je zgodilo z odrsko umetnostjo. Dijaštvo, ki je pri igri sodelovalo, je dobilo priliko, da vse svoje jezikovno znanje, poznavanje najrazličnejših umetniških vej, globok odnos do človeka in do problemov v družbi, kolikor si je vsega tega pridobila v šoli, izrazi z igranjem. V šoli trpamo v dijaka znanje in dobre nauke. Kako dobro dene dijaku, če vse to lahko nekje in nekako iztrese iz sebe. S tem raste njegova samozavest. Mlad človek ne bo več samo pasivna lutka v šolskih klopih, ampak se bo iz njega začela razvijati kulturna, aktivna osebnost.

Pa še nekaj bolj praktičnih misli. V ansamblu gledališča »Tone Čufar« na Jesenicah že dolgo pogrešamo mladega priliva. Starejši odhajajo, mladih pa ni. Včasih smo že mislili, da danes mladini manjka tako veselje kot sposobnosti za gledališko delo. Premiera »Mature« pa je dokazala ravno nasprotno, saj so bile nekatere odrske kreacije to pot naravnost odkritje. Take premiere naj bi bile v prihodnosti ne samo prilika za kulturno, zdravo izživljanje, ampak tudi avdicija za nadaljnje gledališko delo. Navsezadnje bi danes že lahko govorili o tem, ali bi kazalo ustanoviti celo mladinsko gledališče. Prepričan sem, da bi s tem marsikaterega mladega človeka premestili z ulice ali celo že iz gostilne na popolnoma drugo ozračje.

Ob koncu pa še tole. Gledališče Tone Čufar je pokazalo veliko razumevanje za predstavo. Želeti je samo, da bi tako sodelovanje med gledališčem in gimnazijo obstajalo tudi v bodoče. Tako dijakom v novi šoli ne bomo dajali samo vedno več znanja, ampak tudi vedno več lepe in vzpodbujajoče zavesti ustvarjanja.

Uspela prireditve sindikalnega odbora glavne pisarne

Trije fotografski posnetki s prireditve »Povej, kaj veš, pokaži, kaj znaš!«

V soboto, 23. maja je Sindikalni odbor Glavne pisarne izvedel dobro uspelo prireditev »Povej, kaj veš — pokaži, kaj znaš«. Zadeva je bila kot prva take vrste na Jesenicah dobro pripravljena, za kar gre vsekakor priznanje režiserju tov. Francu Olahu in ostalim sodelavcem, kakor tudi nastopajočim, ki so se poizkusili v svojem znanju pred publiko, katera je z zanimanjem spremljala nastopajoče in jih nagrajevala s priznavajočim aplavdiranjem.

Kot prva je nastopila mala Tjaša Olah. Prijavila se je za temo iz zgodovine železarskih Jesenic, vendar le nekako simbolično, saj je nastopila izven konkurence. Dosegla je 45 točk od 60 možnih in tako dala vzpodbudo ostalim prijavljencem. Dva kandidata sta se prijavila za temo NOB na Gorenjskem, eden za zimsko metalurške športne igre. Tov. Stare Dušan se je poizkusil z delavskim samoupravljanjem.

Zmagovalec v tej oddaji je bil tovariš Edo Žagar s 53 točkami. Le točko za njim se je uvrstil Aleksander Kotnik. Tretji je bil Dušan Stare, dosegel je 48 točk, medtem ko se je sicer dobro pripravljenemu Jožetu Vindišarju zataknilo pri zadnjih dveh vprašanjih, ki sta bili vzeti iz drugega vira, vendar iste tematike. Dosegel je za prvo vprašanje 19 točk.

Med kratko pavzo so občinstvu zavrteli neznan zvok, posnet na magnetofonski trak. Naloga občinstva je bila ugotoviti stroj, ki dela tak šum in oddelek, v katerem se nahaja. Zadeva pa je bila bolj zapletena, kot je kazalo. Le nekaj jih je bilo, ki so pravilno uganili. Trije od njih pa so bili izžrebani in so sprejeli sladke nagrade v obliki Zavrtanikove mlečne čokolade.

Kot naslednja točka po sporedu je bila oddaja »Pokaži, kaj znaš«. Prijavilo se je sedem naših neznanih talentov. Nastopilo jih je žal samo pet. Kot prvi nas je mladi Izidor Korošec iz IBM popeljal v svet poezije in recital pesem Mateja Bora »Žrtvam« ter delo našega soobčana Miha Klinarja. Za svoj trud je dobil oceno 68 točk, kar je zadostovalo za 4. mesto. Marica Debeljak nas je prenetila s popevkama »Kučica u cvijeću« in »Tu bijelu ružu«. Za uspeli nastop je dobila točko več kot njen predhodnik in tretje mesto v skupnem plasmanu. Tovarišica Marija Klančar (Repe) je s svojim nastopom dokazala, da ima talent in vse pogoje za dobro gledališko igralko. Škoda, da je že niso sprejeli v jeseniško gledališko družino. Kot interpretatorka je s svojo vlogo v drami »Kamen žena«, ki jo je spisal naš še neznani talent Franc Olah, presenetila občinstvo. S svojim doživetim nastopom in mimiko je osvojila 71 točk in le za štiri točke zaostala za našima humoristoma Frenkom in Gregom, ki sta se, sicer pod drugo firmo, z zdravim humorjem prikupili komisiji in občinstvu in si tako zagotovila prvo mesto. Skupno bosta odšla za 6 dni brezplačno v Crikvenico, kar je vsekakor lepa nagrada. Tov. Lovro Pretnar je na svojo zgodovinsko harmoniko, ki jo je podedoval po starem očetu, zaigral venček partizanskih in Triglavski marš ter s tem dokazal, da so se ljudje včasih tudi ob sami harmoniki dobro zabavali. Dobil je sicer samo 61 točk in knjižno nagrado za svoj prisrčen nastop in zdravo gorenjsko vedrino.

Sledila je podelitev nagrad, ki niso bile ravno majhne in s tem je bil prvi del sporeda zaključen. V drugem delu pa so nastopili naši znani muzikantje, sicer izven konkurence in vzpodbudili nestrpno čakajoče plesalce, da so se brezskrbno zavrteli ob zaključku tedna.

Kot član publike in kolektiva sem bil ugodno presenečen. Take vrste kulturna dejavnost je vredna vse pohvale in priznanja kljub nekaterim kritikom. Vendar nas to ne sme motiti, saj so vsi nastopajoči in sodelujoči amaterji, začetniki, razen humoristov. Ta prireditve je bila prva te vrste na Jesenicah pod lastno režijo in vodstvom. Koristno bi bilo to dejavnost poživiti v vseh sindikalnih odborih večjih obratov ob sodelovanju Svobod. Za zaključek pa bi lahko priredili centralno prireditve v okviru sindikalne podružnice, kar bi bilo vsekakor samo vzgojno in družbi koristno.

Stane Tušar

Jože Bregant:

Kdaj bodo naši sodelavci na težki progi dobili novo jedilnico

Težka proga je eden od najstarejših obratov ne samo na Javorniku temveč v vsej Železarni. Res pa je tudi to, da še vedno nima svoje jedilnice, čeprav pravimo, da je težka proga »srce naše Železarne«. Da jedilnica pri težki progi ni bila zgrajena v tistih časih, ko so kapitalisti gledali samo na svoj dobiček, je razumljivo, toda ne more nam biti razumljivo, da nove jedilnice nismo zgradili v zadnjih 14 povojnih letih. To nam ni uspelo celo v času, ko že skoraj 10 let delavci sami upravljamo tovarno.

Delavci na težki progi morajo v času, ko malicajo, posedati po vseh kotih obrata, kjer je na kilograme prahu, običajno pa se gnetejo okoli dimnikov. Družbo jim delajo podgane, ki težko čakajo na sleherni kos kruha, ki bi slučajno temu ali onemu padel iz rok.

Nekaj podobnega velja tudi za omarice, kjer imajo delavci iz težke proge shranjene delovne obleke. Tudi omarice so raztresene po vseh kotih in luknjah, tako da delavce pri preoblačenju od ene strani žge ogenj, od druge pa ob slabem vremenu moči dež, pozimi pa tudi sneg, da o prepihu sploh ne govorimo. Kar lepo priznajmo, brez pretiravanja, da so naši delavci »železni« in da imamo na težki progi spričo takšnih pogojev zelo malo bolovanj zaradi prehlada.

Za takšno nevzdržno stanje nosi delno odgovornost in krivdo obratovodstvo, kakor tudi sindikalna organizacija, delno pa tudi bivši obratni delavski sveti, ker niso vztrajali na stališču, da je skrb za delavca v tovarni na prvem mestu, saj le-ta proizvaja nove proizvode in skrbi tudi za njihovo kvaliteto. Na vseh dosedanjih sindikalnih konferencah v obratu je bila izrečena kopica pripomb na račun gradnje nove jedilnice. Ob takih prilikah smo delavcem navadno samo obljubljali, češ, saj bomo zadevo uredili, vendar so te obljube ostale neizpolnjene vse do današnjega dne. Ta problem je bil obravnavan tudi na zadnji skupščini sindikalne podružnice Železarne Jesenice. Tovariši pri našem Tehničnem sektorju pravijo, da bomo ta problem dokončno rešili obenem s predvidenimi rekonstrukcijami in da še niso gotovi načrti. K temu dodajajo še pripombe, da zaenkrat itak nima smisla graditi nove jedilnice, ker bi jo morali pozneje porušiti z ozirom na nove predvidene ureditve obrata itd.

Malica na prostem

Foto Tone Urbanc

Tovariši pri Tehničnem sektorju imajo delno prav, vendar se reševanje tega vprašanja vleče kakor dolga rdeča nit že vsa leta od osvoboditve dalje, toda čakanju je treba napraviti konec enkrat za vselej. Enkrat bo pač treba ugrizniti v kislo jabolko, kajti ljudje zahtevajo dokončno rešitev problema, da jim ne bo treba nositi malice po kotin, kakor da bi bila ukradena.

Znano je, da so organi delavskega upravljanja za izgradnjo kantin in v podobne namene namenili večjo vsoto denarja (56 milijonov). Vprašanje je, kako je z uporabo tega denarja. Upamo, da bo tudi za jedilnico težke proge ostalo vsaj nekaj drobiža in pričakujemo, da bodo sicer nekoliko ostre besede v tem članku dosegle svoj namen in da bodo delavci na težki progi po večletnem čakanju končno le dobili svojo jedilnico.

Narcisne poljane

Foto Zdravko Kavčič

Vtisi s četrtega kongresa Zveze sindikatov Jugoslavije

**Piše Ludvik Kejžar,
predsednik izvršnega
odbora sindikalne
podružnice Železarne**

23. april ni samo dan začetka IV. kongresa Zveze sindikatov Jugoslavije, ampak je istočasno tudi jubilejni datum: pred 40. leti so se ravno na ta dan združili revolucionarni sindikati in začrtali pot delavskega razreda Jugoslavije.

Navdušenje, aplavzi in vzkliki so naznanjali točno ob 9. uri, da je v kongresno dvorano prišel skupaj s tov. Tempom maršal Tito, za njim pa Edvard Kardelj, Aleksander Ranković in še drugi člani Izvršnega komiteja CKJ in predstavniki političnih organizacij. Pozdrav, ki ga je izrekel tov. Tempo — Svetozar Vukmanović Titu, je navdušeno ponovilo preko 1500 delegatov in gostov.

Za tem je tov. Tempo dal besedo tovarišu Titu, ki je v svojem otvoritvenem govoru na kratko orisal pot sindikatov Jugoslavije od začetka, to je od 1919. leta, do danes in predvsem poudaril važno vlogo sindikata v današnji fazi razvoja socializma. Aplavzi, vzkliki, pesem pred, med in po govoru so dokazovali predanost in ljubezen do Tita in vseh naših vodilnih političnih delavcev.

VLOGA SINDIKATA V DANAŠNJIH POGOJIH

S predajo sredstev za proizvodno upravljanje delovnim kolektivom je dobila družbena lastnina nove oblike in prešla v popolnejšo obliko razvoja. S tem je bila dana možnost delovnim kolektivom, da upravljajo z družbenimi sredstvi. Vsekakor zahteva ta način upravljanja, da se trošijo sredstva, ki so predpisana na osnovi izkoriščanja družbenih sredstev, družbi, z ostalimi pa razpolaga delovni kolektiv sam. Poleg tega pa so se spremenili tudi ostali činitelji, ki neposredno vplivajo na upravljanje z družbenimi sredstvi, to je borba proti slabostim v kolektivu samem, in delo za njegovo politično, ekonomsko in strokovno izobraževanje.

Vse te spremembe zahtevajo, da mora vsa vprašanja, ki se tičejo kolektiva, pretrpeti in reševati kolektiv sam v celoti. Sindikati morajo vedeti, kako misli kolektiv o raznih vprašanjih ali mišljenje kolektiva ustvarja socialistične odnose in pogloblja družbeno upravljanje, ali ne.

Vedeti morajo, ali so zagotovljeni vsi pogoji za nadaljnji dvig življenjskega standarda. Zato marajo biti sindikati dinamični, z razgibanim notranjim življenjem in pripravljeni

reševati vse probleme, ki nastajajo, da lahko zaščitijo delovnega človeka pri izvajanju socialističnih nalog.

O GOSPODARSKEM RAZVOJU

Na osnovi rezultatov, ki so bili doseženi z naporom delovnega kolektiva, in poglobljanja delavskega in družbenega samoupravljanja, kongres poudarja: »Da je trajni in neposredni interes delavskega razreda vlagati potrebne napore v nadaljnji gospodarski razvoj.« To nalogo bomo izpolnili še uspešneje, če bomo vzpostavili pri delitvi narodnega dohodka tak odnos, da večje investicije in splošna večja potrošnja ne bodo šle na račun osebne potrošnje in prav tako ne naraščanje osebne na račun investicijske in splošne potrošnje!«.

Sindikalne organizacije so dolžne vplivati na organe samoupravljanja, da bodo delili sredstva iz skladov gospodarskih organizacij tako, da bodo istočasno s skrbjo za neposredne in dolgoročne potrebe in interese gospodarskih organizacij skrbeli za hitrejši gospodarski razvoj, istočasno pa za nenehno dviganje osebne in družbenega standarda delovnih ljudi.

Boriti se je treba za čim bolj racionalistično izkoriščanje strojnih kapacitet, izkoriščanje delovnega časa, paziti na kvaliteto, povečevati efekt dela in s tem preiti na ceneno serijsko proizvodnjo z določenimi učinki, ki jih prinaša sodobni način proizvodnje.

NAGRAJEVANJE PO DELU

Pri tem vprašanju je dolžnost sindikata, da dela v dveh smereh in sicer prvič, da pomaga pri ugotavljanju in praktični uporabi vseh stimulativnih elementov pri delitvi sredstev in drugič, sindikalne organizacije so dolžne, da vzpodbujajo in iščejo nove delovne oblike in rešitve za vzporedno rast storilnosti in zaslužka.

Zaključek kongresa je naslednji:

»Stalne naloge sindikata: razvijati in poglobljati socialistične družbene odnose v podjetjih in ustanovah, odkrito grajati negativne pojave, ugotavljati v delovnih kolektivih

notranje odnose, ki bodo spodbujali delavce k ustvarjalni iniciativi, ustvarjati medsebojne odnose, ki jih bo spoštoval ves delovni kolektiv, boriti se za demokratizacijo odnosov na delovnih mestih, za zavestno delovno disciplino in proti birokratskemu ravnanju».

»Boriti se za zakonitost postopka pri sklepanju in prekinitvi delovnega razmerja, pri določevanju delovnih mest in pri premestitvah. Boriti se proti vsem oblikam kršenja in izigravanja predpisov in določil v delovnih razmerjih. Skrbeti za kar najboljše odnose v kolektivih, za objektivnost pri določanju delavskih pravic, za krepitev delovne discipline in odgovornosti delavcev v podjetju ter nenehno izpopolnjevanje notranje predpise v kolektivih.«

VARNOST PRI DELU

Poseben poudarek je kongres posvetil vprašanju varnosti pri delu. Spričo nezgod, ki se dogajajo v podjetju, je treba le-te točno analizirati in zahtevati najostrejšo kazni za kršilce varnosti odnosno povzročitelje delovnih nezgod.

Sindikalne organizacije in organi samoupravljanja so odgovorni, da se izvajajo predpisi pri zaposlovanju nove delovne sile. Novo sprejete delavce je treba seznaniti s proizvodnim procesom podjetja, predvsem pa obrata in delovnega mesta, na katero je razporejen. Opozoriti in seznaniti je treba novince z vsemi nevarnostmi, ki ogrožajo to delovno mesto. Podučiti ga v uporabi zaščitnih sredstev itd.

GRADITEV IN PODELJEVANJE STANOVANJ

Spričo resnega problema stanovanjske izgradnje je treba poudariti racionalnejšo razporeditev sredstev, pocenitev projektiranja in standardizacijo ter tipizacijo stanovanjskih poslopij.

Pri samem razdeljevanju stanovanj je treba zagotoviti demokratičnost in javnost postopkov. Vplivati na podjetja in komune, naj pri delitvi stanovanj zavzamejo pravilnejše razmerje med delavci in nameščenci.

To so naloge, ki naj jim posvetijo sindikalne organizacije kar največjo skrb.

Smernice, ki jih je nakazal IV. kongres ZKS, nalagajo vsem sindikalnim organizacijam sistematično delo pri vseh vprašanjih, ki se nanašajo na gospodarjenje podjetij, skrb za delovnega človeka in vseh činiteljev, ki vplivajo na nenehno izboljšanje življenjskega standarda delovnih ljudi Jugoslavije.

ŽIVLJENJSKI STANDARD

Važno je, da sindikati z vsemi forumi dobijo končne oblike, odnosno merila gospodarske organizacije pri delitvi sredstev in dosego realnih zaslužkov v odvisnosti dosežene storilnosti. Istočasno pa morajo izpopolnjevati sistem normiranja in zajeti čim večji odstotek delovnih mest v norme. Dejstvo je, da je še tako slaba norma še vedno bolj stimulativna kot pa delo po času.

Sindikati se morajo boriti proti vsem izpadom osebnega izkoriščanja v cilju, da se utrdijo socialistična načela pri sami delitvi dohodka in pri nagrajevanju po učinku dela.

Standard delovnih ljudi je povsem odvisen od višine narodnega dohodka, od doseženih rezultatov produktivnosti, od aktivne politike gospodarske organizacije glede delitve sredstev, ki so namenjena za zvišanje življenjske ravni delovnega človeka v komuni.

Glede na to je nujno, da se povečuje realne plače na osnovi višje storilnosti, nikakor pa se ne sme dopuščati nominalni dvig tarifnih postavk brez ekonomske osnove. Stabilizacija trga odnosno cen je garant za zvišanje realnih zaslužkov in življenjske ravni. Kongres meni: »V boju za stabilizacijo cen je treba zagotoviti skladnost med naraščanjem nominalnih in realnih zaslužkov delavcev, hkrati pa tudi med realnimi prejemki delavcev in doseženo storilnostjo.«

SOCIALNO ZAVAROVANJE IN ZDRAVSTVENA ZAŠČITA

Rezultati socialnega zavarovanja in zdravstvene zaščite so brez dvoma veliki, vendar mora biti reševanje tega vprašanja tudi v bodoče ena glavnih nalog. Sredstva, ki se trošijo v te namene, so ogromna in je od nas vseh odvisno socialno izkoriščanje le-teh.

Posvečati je treba pozornost preventivni zaščiti in preventivnim ukrepom in sicer v tem smislu, da bodo zdravstvene postaje v stalnem stiku s sindikati in s tem postale nosilec zdravstveno prosvetnih in preventivnih akcij. Sistem socialnega zavarovanja v smislu povečanja gmotne zainteresiranosti je treba izpopolnjevati tudi v bodoče za izboljšanje higiene — tehnične zaščite, preventive, varnosti pri delu itd.

(Dalje prihodnjič)

V središču našega glavnega mesta

Navodila o dežurni zdravniški službi na Jesenicah

Od uprave Zdravstvenega doma na Jesenicah smo prejeli članek s prošnjo, da ga objavimo v naši reviji z ozirom na perečo problematiko zdravniške dežurne službe na Jesenicah.

Dežurni zdravnik naj bi bil na voljo težkim bolnikom ter na razpolago ob nezgodah in v času, ko redne ambulate ne obratujejo. Za nevarne bolnike, ki boleajo že dalj časa, je treba prijaviti potrebo po zdravniškem obisku na domu vsak dan do 12. ure opoldne. V popoldanskem času lahko kličemo dežurnega zdravnika le v res nujnih in nevarnih primerih nenadnih obolenj. Le na ta način si lahko dežurni zdravnik napravi načrt obiskov in v eni krožni vožnji obišče vse prijavljene obiske na domu in to z manjšimi prevoznimi stroški. V dosedanji praksi se je dogajalo, da je moral dežurni zdravnik v enem dnevu celo trikrat ali štirikrat v isto naselje k različnim bolnikom. Taki primeri so finančno močno obremenjevali socialno zavarovanje, ki je moralo plačati rešilni voz za dežurnega zdravnika namesto enkrat tudi po štirikrat ali celo večkrat. Zaradi tega bo moral v bodoče v takšnih primerih plačati rešilni avto bolnik sam. Kolikor pa bi se izkazalo, da je bil obisk zdravnika na domu nepotreben, pa bo moral bolnik plačati tudi zdravniški pregled iz svojega lastnega žepa.

V zvezi s problematiko dežurne zdravniške službe na Jesenicah moramo prebivalstvo seznaniti, da razširjena postaja na Jesenicah ne more sprejemati naročil za obiske dežurnega zdravnika na domu, ker na ta način zdravnik ne more dobiti zadostnih informacij o bolnikovem stanju. V primerih nevarnih in srednjih obolenj naj se prizadeji bolniki obračajo za zdravniško pomoč drugam, na redne ambulate, ki obratujejo od ponedeljka do petka od 7. do 13. ure zjutraj in od 14. do 20. ure zvečer, v sobotah pa od 7. do 13. ure.

Že uvodoma smo poudarili, da je dežurni zdravnik namenjen samo nevarnim bolnikom, ki so že dalj časa navezani na bolniško posteljo, zaradi vročine ali močne krvavitve, ki traja več dni, hude nezgode, ko je prevoz v ambulanto onemogočen, potem so tu še nenadna trebušna obolenja in huda obolenja dojenčkov, ki jih iz katerega koli vzroka ni moč primesti v ambulanto.

Dežurnega zdravnika klicati na dom samo zato, da se opraviči izostanek od dela, je prav tako neumestno.

Bolniki sami, svojci bolnikov in njih posredovalci naj ne pretiravajo pri klicanju dežurnega zdravnika na dom, kjer ni vidnih znakov njih obolenj. Opisani znaki morajo biti osnova dežurnemu zdravniku za presojo, ali je obisk potreben ali naj napiše za prvo silo samo recept in ali naj da temu obisku prvenstvo pred vsemi drugimi nujnimi obiski.

Pogosto se navaja vročina 41 °C in tudi več, ko pa pride zdravnik, pa nameri 37,8 °C. To velja tudi za tako imenovane močne krvavitve, pogosto kar s celimi lužami pod posteljo, ko pa pride zdravnik, o krvi sploh ni sledu. So primeri, ko dežurni zdravnik dobi obvestilo, da ima otrok 40 °C vročine in da močno krvavi iz nosa. Pri zdravniškem obisku ni nobenih sledov o krvi, vročina pa je komaj 38 °C. In spet telefonično obvestilo dežurnemu zdravniku, da je nekoga zadela kap. Ko pride zdravnik, najde bolnika lepo za mizo, ko igra karte in pravi zdravniku, da mu je bilo le malo slabo in se je samo bal, da ga bo zadela kap. Takšnih primerov bi lahko našteali še več. Kako ljudje pretiravajo, kadar iščejo dežurnega zdravnika, je razvidno iz naslednjega primera: Nekdo javi zdravniku, naj takoj pride na dom, ker bo sicer dotična oseba umrla. Ker zdravnik ne more zapustiti ambulate, ukaže bolnika prepeljati z rešilnim avtomobilom v ambulanto. Po natančnem zdravniškem pregledu ugotovi zdravnik, da zadeva ni tako huda, bolnik pa se vrne iz ambulate kar peš na svoj dom. Dogaja se, da dobijo bolniki s hyperacidnimi želodci hude krče v želodcu. Preden po-

kličete zdravnika, dajte bolniku pol žličke jedilne sode v čaši vode in krči bodo v nekaj minutah prenehali.

Taki in podobni primeri nepotrebnega klicanja store zdravnike samo nezaupne, tako da nikomur več ne verjamejo. To pa škoduje pozneje tistim bolnikom, ki so zdravniške pomoči v resnici potrebni. Običajno je svojcem odveč, da bi se pogovorili osebno z dežurnim zdravnikom o tem, ali je obisk na domu potreben ali ne. V mnogih primerih bi zdravnik lahko pomagal s tem, da za prvo silo napiše oziroma odredi zdravilo na receptu. Stara navada je, da se svojci ali znanci poslužujejo telefonskih central, poštne uradov in drugih ustanov, kjer pa zahtevajo samo obisk zdravnika na domu brez slehernih podatkov o bolnikovem stanju. Zaradi takih nepravilnosti dežurni zdravniki v bodoče ne bodo več sprejemali telefonskih sporočil za obiske na domu, razen v najbolj nujnih primerih (resnične krvavitve, nezgode in podobno). Uprava zdravstvenega doma na Jesenicah opozarja prebivalstvo tudi na tale primer: če je dežurni zdravnik poklican k enemu bolniku v hišo ali naselje, potem ni dovoljeno, da bi ga prebivalci oziroma stanovalci pošiljali še k drugim pacientom. Zaradi takšnih nepredvidenih obiskov in pregledov zdravnik včasih izgubi tudi po 2 do 3 ure dnevno dragocenega časa. Zopet na račun tistih bolnikov, ki so pomoči dežurnega zdravnika resnično potrebni. Vsi tisti bolniki, ki zbolijo preko dneva, naj kličejo dežurnega zdravnika do 12. ure opoldne in le v najbolj nujnih primerih v popoldanskem času. Kadar kličemo dežurnega zdravnika, potem se moramo najprej zavedati, da je to edini poklic, ki ga mora opraviti zdravnik poleg svojega rednega dela in da mora biti zdravnik na razpolago tudi ponoči. Ljudje, ki so zaposleni v drugih ustanovah in imajo nočno delo, so podnevi prosti in se lahko odpočijejo, medtem ko to ne velja za dežurne zdravnike. Prav zato moramo dežurne zdravnike klicati samo takrat, kadar je ogroženo življenje. Imamo primere, da dežurni zdravnik ne more takoj k bolniku na dom, ker se morda trenutno nahaja pri nekem drugem bolniku; medtem pa je bolniku že odleglo, toda njegovim svojcem niti na misel ne pride, da bi odpovedali naročeni obisk dežurnega zdravnika na domu. Starejšim zdravnikom in bolnikom je dobro znano, da na primer med okupacijo zdravniki 4 leta niso smeli na cesto od 8. ure zvečer do 6. ure zjutraj. Vendar se v tem času ni zgodilo nič takega, kar bi škodovalo bolnikom. Takrat so bolniki čakali do jutra. To pomeni, da so zelo redki primeri obolenj, da lahko upravičeno kličemo zdravnika na dom tudi ponoči. Običajno se ljudje ogorčeno opravičujejo, kadar kličejo po nepotrebem dežurne zdravnike, češ, da je to njihova pravica, ker plačujejo toliko in toliko za socialno zavarovanje. To ne bo držalo, kajti poleg zdravniške pomoči in zdravljenja plačujejo ljudje v okviru socialnega zavarovanja tudi vse ostale pripomočke, to je klimatska, termalna zdravljenja, v glavnem pa si s tem zagotovijo pokojnino za stara leta. Iskati zdravniško pomoč v ambulanti in klicati dežurnega zdravnika na dom, to sta dva različna pojma, ki ju ne moremo istovetiti.

Glede zdravniške dežurne službe na Jesenicah še tole:

V Zdravstvenem domu, to je v bivšem župnišču, v prostorih I. in IV. splošne ambulate bo vpeljana ob sobotah popoldne od 16. do 19. ure in ob nedeljah od 9. do 11. ure dopoldne in od 17. do 19. ure popoldne dežurna služba bolničarke, ki pa nima pravice sprejemati naročil za obiske dežurnega zdravnika na dom, temveč lahko nudi prvo pomoč v res nujnih primerih raznih obolenj in nezgod v okviru svojih sposobnosti. V tem času in v teh prostorih se bo enkrat oglašil dežurni zdravnik zaradi nadzorstva nad dežurno službo bolničark, predvsem pa se bo zanimal za tiste primere prijavljenih obolenj, ki bi spadali v njegov delokrog. Bolničarska dežurna služba ima namen, da pomaga omejiti število obiskov dežurnega

Ekipa jeseniških
tekmovalcev
na pohodu ob žici
okupirane Ljubljane

Med 5000 tekmovalci - med prvimi . . .

Herojsko mesto Ljubljana, kakršnih je v svetu malo, je bilo srce narodnoosvobodilnega revolucionarnega boja slovenskega naroda. Ker aretacije, konfinacije, smrtne obsodbe in streljanje talcev v prvem letu vsenarodnega upora Ljubljančanov niso ustrahovale, je bil okupator prisiljen, da uporno mesto obda z žično pregrado in številnimi obrambnimi bunkerji, kajti partizanske predstraže in izvidnice so prihajale od vseh strani v najbližjo okolico mesta.

Prvi telesnovzgojni in športni festival Slovenije je leta 1957 dal najvišje priznanje junaškemu mestu. 23. junija tega leta je bil izveden 1. partizanski pohod ob žici okupirane Ljubljane s 370 udeleženci. Že drugega pohoda ob žici okupirane Ljubljane se je udeležilo 1850 starih in mladih navdušenih športnikov obeh spolov. Ta vseljudska, telesnovzgojna in športna manifestacija pa je v letošnjem letu, ko slavimo jubilej KPJ in SKOJ, zabeležila rekordno udeležbo tisoč ekip s 5000 udeleženci, ki so na pohodu pokazali veliko mero borbenega pole-

ta, voljo do zmage, pripravljenosti nesebično in požrtvovalno pomagati sotovarišem. Letošnji tretji pohod ob žici okupirane Ljubljane se je vršil v znamenju jubilejnega leta Partije in SKOJ ter v počastitev 15. obletnice osvoboditve našega glavnega mesta Beograda.

Jeseniški športniki, planinci, taborniki, obvezniki in predvojaška vzgoja, člani TVD Partizana, strelci in pripadniki drugih organizacij so se z uspehom udeležili vseh treh pohodov. Posebno so bili uspešni mladi tekmovalci iz Žirovnice, športniki in smučarji iz Gorij in jeseniški železarji.

Tako kot leta 1957 in 1958, vendar še mnogo bolj množične in temeljite ter načrtne so bile priprave jeseniških udeležencev v letošnjem letu, ko slavimo 90-letnico obstoja železarne, ki nam vsem daje dober bel kruh — pogačo.

Vidno mesto med 5000 tekmovalci iz vseh krajev, mest in vasi ter delavskih centrov ne samo Slovenije, temveč vse Jugoslavije, so ponovno, že tretjič, dosegli starejši člani, ki so letos startali za sindikalno podružnico Železarne Jesenice; dvem zmagam se je pridružila še tretja, kljub temu, da petčlanska ekipa šteje že 231 let. Za njimi niso dosti zaostali tudi smučarji in člani TVD iz Gorij, ki so zasedli častna druga mesta, podrejene vloge pa niti niso igrali Jeseničani v močni konkurenci mestnih reprezentanc, kjer so si priborili sedmo mesto.

Z. U.

zdravnika na domu in da ugotovi raznim potrebam po ambulantni pomoči na drugi strani. Na ta način lahko ugotovimo, da je nujna povezava med bolnikom in njegovimi svojci z dežurnim zdravnikom brez posredovalcev.

Priporočamo, da bolniki v bodoče upoštevajo napotila, oziroma obvestilo Uprave zdravstvenega doma glede dežurne službe naših zdravnikov, da me bo neprijetnih in neugodnih presenečenj zaradi nediscipliniranih bolnikov.

Dragocen drobir iz 3000 letne železarske zgodovine

Letos slave jeseniški železarji 90. letnico obstoja železarne, to je razmeroma kratka doba v primeri s tri tisoč in več letno železarsko zgodovino na Gorenjskem.

Vsako noč žari nebo nad Jesenicami, jekleno srce jeseniške železarne poganja vso našo težko, lahko in predelovalno industrijo, sedem tisoč plavžarjev, martinarjev, valjavcev, drugih proizvajalcev in vzdrževalcev se marljivo sklanja k delu, preko 14.000 rok zaklada plavže in Siemens-martinove in elektro peči, pesem dela pojejo motorji, žerjavi, transmisije in valjčne proge, vsako leto jeseniški železarji odpremijo preko 300.000 ton plemenitih orodnih jekel, najboljših pločevin in drugih kvalitetnih izdelkov, to je 30.000 vagonov. Jeseniški izdelki so cenjeno in iskano kvalitetno trgovsko blago na domačem in svetovnem tržišču. Na Jesenice prihaja iz leta v leto več pohval in priznanj, vedno manj reklamacij in vedno več naročil iz vseh krajev države in vseh petih kontinentov sveta. Pridne roke jeseniških železarjev ustvarjajo letno preko 25 milijard brutto narodnega dohodka. Celotni železarski kolektiv je ponosen na te skupne uspehe in pomembne delovne zmage. Zato so jeseniški železarji v letošnjem letu družno pri delu, da z delovnimi zmagami in uspehi dostojno počaste

Tako je bilo njega dni na Stari Savi

in proslave 90-letnico obstoja tega našega težko-metalurškega giganta.

Tekom vsakega leta se bodo na Jesenicah in v drugih krajih in vaseh jeseniške občine vršile slavnostne prireditve, ki bodo množične in kvalitetne. Tekmovali bodo telesnovzgojni delavci, športniki vseh zvrst, svoje zmogljivosti bodo pokazali kulturno-prosvetni delavci, višek bodo prireditve dosegale v dneh, ko bodo delovni ljudje praznovali 40 letnico ustanovitve KPJ in SKOJ v dneh od 18. do 23. aprila, jeseniški železarji ne bodo pozabili na 1. maj, delavski praznik, ki ga na Jesenicah borbeno praznujejo že od leta 1890, mladina bo zarajala v mesecu marcu, ko se bodo vrstile prireditve, delovne akcije in izlet ob priliki Praznika mladosti v počastitev rojstnega dne ljubljenskega maršala Tita, slavnostne akademije, množične in kvalitetne prireditve pa bodo dosegle svoj višek na občinski praznik kovinarskega mesta, ko se vsi bližnji in daljni prebivalci kovinarskega mesta spominjajo slavnih dni iz leta 1941, ko so jeseniški prvoborci v noči od 31. julija na 1. avgust izvedli prvo udarno akcijo proti izmaličeni in povampirjeni fašistični zverj in začeli načrtno rušiti električne daljnovode in hidrocentrale ter mostove v Mostah pri Žirovnici. V zori 1. avgusta 1941 so torej jeseniški prvoborci odlično prestali ognjeni krst, toda plačati so morali bogat krvni davek. Nemški vojaki so v zori tega dne napadli partizansko taborišče na Obranci nad Poljanami na Mežakliji, katerega sta herojsko branila sekretar SKOJ tov. Ferdo Koren in Viktor Arzenšek, ki sta v tej borbi oba žrtvovala svoji mladi življenji za boljše življenje prihajajočih pokolenj. Ob tej priliki, ko bo kovinarsko mesto slavilo svoj občinski praznik, bodo na Jesenicah praznovali tudi 90. letnico obstoja železarne. To praznovanje bo obsegalo vrsto množičnih zborovanj, izletov, slavnostnih kulturnoprosvetnih prireditev in športnih ter telesnovzgojnih tekmovanj. Jeseniški železarji ne bi bili potomci svojih revolucionarnih prednikov, ako bi se te proslave vršile brez pomembnih delovnih uspehov in zmag, ki naj koristijo delovnim ljudem in njihovim svojcem, ki največ doprinašajo k nagli in pospešeni izgradnji socializma, dvigu življenjske ravni in trajnega miru ter medsebojnega spoštovanja enakopravnosti vseh narodov sveta.

Prav je, da se ob tej priliki malo поблиže seznanimo s tritisočletno zgodovino gorenjskega železarstva in istočasno s progresivno revolucionarno potjo jeseniškega proletariata, ki je v revolucionarni zgodovini pri nas korakal vedno na čelu prvoborcev za delavske pravice z dvignjeno pestjo in rdečimi zastavami. Na Jesenicah se desetletja, stoletja in tisočletja ni kovalo in kalilo le jeklo, temveč so se kovali in kalili tudi prvoborci naprednega delavskega razreda.

Prastara zgodovina gorenjskega železarstva

Priznam, da sem se lotil težkega in odgovornega dela, ki se nikakor ne da izraziti v skupih besedah, kajti našo prastaro železarsko zgodovino so začeli pisati v zgodnji zgodovini predniki Kelto in naših najstarejših rodov, ki so se naselili na skopi, kameniti zemlji južnih, vzhodnih in severnih obronkov Julijskih Alp in Karavank. Kameniti pogozdeni alpski svet jim je nudil zelo malo, bili so dobri lovci in borci, ki so pogosteje in bolj spretno uporabljali kopje, strelico, meč in oklep kot pa leseno ralo in motiko. Bili pa so umni in med njimi niso bili redki, ki so kaj kmalu spoznali, »da je njihova zemlja bolj bogata, kot bi si mislili, rdeče kamenje, ki ga je bilo v izobilju, se da kaj koristno uporabiti in uporabljati za vsakdanjo rabo«. To je bila nad vse koristna ugotovitev prvih prebivalcev na povirju Drave, Save in Soče, to je v Noriku in Karantaniji.

Dolžnost nas vseh je, da čimprej zberemo vse redke in dragocene zgodovinske znamenitosti, zanimivosti, da jih ohranimo pred pozabo in uničenjem ter jih v najboljši podobi in obliki posredujemo znanamcem, ki se bodo iz te bogate železarske in revolucionarne zgodovine učili. Moj prispevek je le skromen

drobir, ki naj obogati jeseniško zgodovino v letošnjem jubilej-
nem letu železarne.

Davni predniki Kosov, Rožičev, Čopov, Ravnikov, Nočev, Rozmanov, Korošcev, Čarejev, Štefelinov, Žmitkov, Smolejev in drugih so bili rudosledci, oglarji, tovarniki, fužinarji in kovači. Rudo so iskali in kopali na Rudnem polju pod Triglavom, v gori Rudnici v Bohinju, v Železnikih in Rudnem, pa tudi na Pokljuki, Jelovici in v Karavankah, prve skromne fužine in kovačije so imeli na Pozabljenem, pri Stari Fužini v Bohinju, Nomnju, Radovini, Gorjah, Mojstrani, Kranjski gori, Trenti, Kropi, Kamni gorici, Trziču in tudi v Javorniških in Jeseniških rovtih.

Prastara je fužinarska in železarska industrija pod Triglavom.

Domačinj iz Bohinja, Dežele in Doline so iskali in kopali zemljo in nabirali težko rdeče kamenje, sklanjali so se k zemlji, ki so jo ljubili, hrbti so jim bili upognjeni, čela oznojena, roke polne krvavih in trdih žuljev. Ves znoj in kri so jim kmalu začeli piti tuji oblastniki in lastniki rudnih bogastev, fužin in kovačij, ki so se iz veka v veke vrstili na prestolu gorenjskih fužinarjev, železarskih in jeklarskih mogotcev in so prišli iz Italije, Belgije in drugih krajev v naše kraje.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Jože Lenar

Nova otroška klinika tudi na Jesenicah

Sredi junija bo začela sprejemati naše najmlajše paciente v oskrbo in zdravljenje klinika za otroške bolezni, pod vodstvom priznanega specialista za otroške bolezni dr. Pluta Štefana. Klinika je za potrebe zdravljenja otrok v starosti nad 1 leto že pripravljena in opremljena s sodobnimi instrumenti. Za otroke v starosti do 1 leta pa bo pripravljena in opremljena šele do septembra tega leta, ko pride za to potrebna oprema, ki je naročena v inozemstvu.

S tem bodo izpolnjene želje mater iz bližnje okolice, ki si že dolgo želijo, da bi svoje malčke zaupale zdravniku, ki se nahaja tu v bližini. Poleg uspešnega kurativnega zdravljenja takrat, ko je bolezen treba že preganjati in je to zvezano z ogromnimi stroški, pa bo treba na Jesenicah organizirati dobro in uspešno preventivno zdravljenje ali zdravljenje otrok takrat, ko je še ni, to se pravi, odklanjati vse posredne in neposredne vplive, katerih rezultata je običajno bolezen in dolgotrajno zdravljenje.

To nalogo bo pri najmlajših na Jesenicah z veseljem in požrtvovalnostjo prevzel novi specialist za otroške bolezni, ki bo na področju zdravljenja le-teh na Jesenicah začel orati ledino. Zato bodo morali pomagati vsi odgovorni forumi na Jesenicah, da bodo zdravstveni delavci lahko uspešno premagali ovire, ki se postavljajo v obliki pomanjkanja prostorov, instrumentarija in medicinskega

osebja. Mnogo mater se do sedaj ni posluževalo zdravniške pomoči ali nasveta za svojega najmlajšega, ker je ta bila zvezana s potovanjem v Ljubljano in precejšnjimi stroški. Ko pa bo klinika na Jesenicah začela sprejemati ter bo sodobno opremljena in v njej sodoben kader, se bo tega poslužilo več mater.

Jesenice so industrijski, kulturni in medicinski center gorenjskega kota, kamor teži vsa zgornja savska dolina, vsa bohinjska dolina in še ostali predeli bivšega okraja Radovljica. Če sedaj pregledamo prebivalstvo po družbenih skupinah, ugotovimo, da je skoraj polovica prebivalstva delavcev, ki so zaposleni po raznih ustanovah in v Železnici. V vsem obširnem predelu tega kraja pa do sedaj ni bila urejena niti preventivna pediatrična služba, kar se vidi iz statistike o umrljivosti dojenčkov v letu 1955 v bivšem okraju Radovljica, ki je znašala 7,4 %. To je bila najvišja umrljivost v Sloveniji, če izvajamo okraja Kočevje in Mursko Soboto. Pri nas ni bila urejena niti kurativna pediatrična služba, zato so morali odhajati bolni otroci — predvsem dojenčki — z Jesenic v Ljubljano. Po podatkih, ki so na razpolago na pediatrični kliniki v Ljubljani, so bili v letu 1957 sprejeti s teritorija bivšega okraja Radovljica 204 otroci.

Da bi bili vedno
tako zdravi

Foto Jože Lenar

Z igračami si v bolniški postelji krajšata čas

Bolniška soba na otroškem oddelku

Takole se zdravijo naši malčki na otroškem oddelku v jeseniški bolnici

Od teh je bilo:

dojenčkov do 2 let	110
predšolskih otrok od 2 do 6 let	53
šolskih otrok od 7 do 14 let	36

Ambulantno pa je bilo pregledano:

dojenčkov do 2 let	44
predšolskih otrok od 2 do 6 let	32
šolskih otrok od 7 do 14 let	36

Deloma so bili ti otroci kontrolno pregledani, deloma pa so bili odklonjeni zaradi pomanjkanja prostora, ali pa so bili napoteni v Dečji dom, deloma — in to v veliki manjšini, pa na druge klinike (Infekcijska, Kirurgija, Dermatologija itd.).

Skupno z ambulantnimi pregledi je prišlo z Jesenic na kliniko v Ljubljano 316 otrok. Povprečno je hospitalizirani otrok ležal na kliniki 22,6 dni. Na ta način je na otroškem oddelku jeseniške bolnice zasedenih že skoraj dve tretjini vseh možnih oskrbnih dni, če bi bili vsi sprejeti na Jesenice, in če bi bile postelje 100 % zasedene. Če pa pomislimo, da so v jeseniški bolnici tudi do sedaj že sprejemali otroke na otroški oddelki, ki je bil pod okriljem primarija dr. Brandstetterja, potem moramo priznati, da oddelki niso dovolj veliki in da bo že dosedanja zmožljivost komaj zadostovala za vso bogato in mnogoštevilno kazuistiko tega obsežnega teritorija.

Zato je nujno, da v bližnji prihodnosti najdemo in angažiramo potrebna sredstva za povečanje prostorov splošne bolnice, predvsem v tistih prostorih, ki so potrebni kot nujni sestavni prostori vsake količkej moderne bolnice. Jeseniška bolnica najbolj potrebuje večji laboratorij, lekarno ter izgradnjo biokemičnega laboratorija. Ti prostori so poleg ostalega neobhodno potrebni, saj od njih v celoti zavisijo uspešni pregledi bolnikov.

Iz razprav, ki se vodijo na naših najvišjih forumih v zvezi s socialnim zavarovanjem kmečkega prebivalstva, pa lahko sklepamo naslednje: Do sedaj se mnogi niso poslužili kurative v bolnici, še manj pa preventive. Ko pa bo socialno zavarovanje zajelo vse naše prebivalce, bodo le-ti izkoriščali svoje socialne pravice in se bo dotok bolnikov v našo splošno bolnico še mnogo bolj povečal.

S tem pa bo zaradi razpoložljivih današnjih kapacitet onemogočeno uspešno zdravljenje sprejetih bolnikov. Takšna perspektiva na Jesenicah in tudi drugod kaže na določene probleme, ki se bodo pojavili pred merodajnimi forumi, ki so odgovorni za zdravstveno politiko v naši okolici in drugod.

Pri sestavljanju perspektivnih odnosov za gradnjo zdravstvenih objektov pa bo treba skrbeti, da se bodo denarna sredstva res koristno trošila. Načrte za tako gradnjo naj bi se reševalo v okrajnem merilu, kjer bi se lahko s pomočjo raznih statistik obolenj itd. res predvidelo, kaj in v kakšnem obsegu naj se gradi na Jesenicah. Tako bi se predvidena denarna sredstva res koristno trošila za splošne koristi nas vseh.

Ta denarna sredstva pa niso majhna, saj se za vse oddelke v jeseniški bolnici potroši povprečno na leto od 120 do 130 milijonov. Če sedaj dodamo še sredstva, ki se trošijo v obratni ambulantni, zdravstvenem domu itd., ugotovimo, da so to ogromna denarna sredstva, ki jih daje družba za zdravljenje svojih delavcev in za boljši napredek celotne zdravstvene službe. Ne smemo pa poleg tega prezreti, da so naši socialni zakoni v celoti namenjeni skrbi za človeka in tako širokogrudni, da se z njimi ne morejo primerjati mnoge bolj razvite dežele na svetu. Zato ni čudno, če nam socialni zavodi iz leta v leto izkazujejo primanjkljaj, saj so potrebe mnogo večje kot pa možnosti.

Toda nam ni žal denarnih sredstev, če te gredo res v splošne koristi zdravstvene službe, saj z njimi pomagamo tistim, ki so potrebni zdravljenja. Obsojamo pa tiste, ki naša skupna sredstva izkoriščajo v druge namene in hočejo zdravi postati bolni. S tem ne le obremenjujejo naše zdravstveno osebje, ampak mu onemogočajo, da bi vršilo poslanstvo v skupne koristi družbe.

Nekaj o zaščitnih sredstvih

Ko govorimo o osebnih zaščitnih sredstvih, je prav, da definiramo pojem osebnih zaščitnih sredstev, da spregovorimo o dolžnostih podjetja in pravicah ter dolžnostih delavcev, nadalje o organizaciji nabave in delitve teh sredstev, o vodenju evidence ter o pravilni dosledni rabi osebnih zaščitnih sredstev in odgovornosti nadrejenih v zvezi z osebno zaščito zaposlenih.

Osebnna zaščitna sredstva so sredstva in pripomočki, s katerimi varujemo zaposlenega delavca pred tehničnimi in zdravstvenimi nedostaki na posameznih delovnih mestih in pri posameznih delih. Čim večji so stroški za osebna zaščitna sredstva v nekem podjetju, tem več je zdravstveno varnostnih nedostatkov v dotičnem podjetju. Z vsakim izboljšanjem delovnih pogojev, bilo v tehničnem ali v zdravstvenem oziru, se nujno znižajo stroški za osebna zaščitna sredstva. V starejših podjetjih še vedno zasledimo abnormno višino izdatkov za osebno zaščito.

V smislu Spločnega pravilnika o higienskih in tehničnih varnostnih ukrepih pri delu (Uradni list FLRJ, številka 16/46, člen 89, 90, 91 92 in 93) ter Uradnega lista FNRJ št. 9/58 so podjetja dolžna nuditi svojim delavcem vsa potrebna osebna zaščitna sredstva in to brezplačno — ter ostanejo vsa zaščitna sredstva last podjetja. Podjetje je dolžno skrbeti za kvalitetna, priročna in estetska zaščitna sredstva, skladno s štandardnimi predpisi in na predlog oddelka higiensko-tehnične zaščite dela. Vsa zaščitna sredstva se smejo uporabljati in hraniti le v podjetju in je odnašanje iz tovarne nedopustno, izvzemši v primerih, ko mora nekdo naročeno delo opraviti izven podjetja. Dokler ne bo podjetje v smislu Splošnega pravilnika oskrbelo tudi redno pranje in vzdrževanje zaščitnih delovnih oblek, je dovoljeno, da delavci jemljejo zaščitno delovno obleko s seboj domov, da jo operejo in očistijo; sem spada tudi eventualno perilo, nogavice in naglavne rute. Podjetje je pa dolžno v garderobah nuditi delavcem garderobne omarice s ključi, tako, da so osebna zaščitna sredstva varno hranjena.

Vsa osebna zaščitna sredstva so za posamezne obrate in za vsako delovno mesto normirana ter vpisana v normativu osebnih zaščitnih sredstev. Ta normativ izdelata oddelki higiensko-tehnične zaščite dela, potrdi ga pa centralni delavski svet, dočim inšpektorat dela izvrši le kontrolo, ali so vsi delavci vsled otežkočenih delovnih pogojev, pravilno zaščiteni. Na podlagi normativa osebnih zaščitnih sredstev, obratovodje in mojstri izstavljajo posebne naročilnice, jih dostavljajo oddelku HTZ v kontrolo in podpis ter zaščitna sredstva dvigajo v skladišče na Jesenicah odnosno na Javorniku. Obrati so dolžni voditi kosovno in imensko evidenco skladno s predpisom normativa za svoj obrat. Obnovijo oziroma zamenjajo zaščitna sredstva lahko vedno le proti vrnitvi izrabljenih, ali pokvarjenega kosa.

Vsak delavec je dolžan pri svojem delu uporabljati vsa normirana osebna zaščitna sredstva ter je odgovoren za vsako škodo, ki bi nastala zaradi nepazljivosti ali namernih okvar teh sredstev in eventualno škodo tudi povrniti. Če delavcu podjetje, odnosno neposredno nadrejeni ne oskrbi vseh predpisanih osebnih zaščitnih sredstev, ni dolžan opravljati nezaščiten svojega dela. V nasprotnem primeru pa je dolžnost mojstrov odnosno nadrejenih, da zahtevajo od delavcev striktno rabo vseh zaščitnih sredstev in da proti takim, ki zaščitna sredstva odklanjajo ali jih nepravilno uporabljajo, tudi disciplinsko ukrepajo, predvsem pa, da jih nezavarovane in nezaščitene ne puščajo opravljati dela. V primeru premestitve v drug obrat,

Zaščitna očala naj bodo vedno na pravem mestu

Foto Torkar

obdrži delavec tista zaščitna sredstva, do katerih bo upravičen tudi na novem delovnem mestu, vsa ostala pa odda v starem obratu. Na prestopnem listu mora biti vpisano, kakšna zaščitna sredstva delavec nosi iz starega v novi obrat s seboj. Če pa nekdo izstopi iz podjetja, mora oddati vsa dodeljena zaščitna sredstva v dotičnem obratu, kjer je bil nazadnje zaposlen.

S tem je v telegrafskem stilu povedano najvažnejše o osebni zaščiti delavcev. Problematika o istem vprašanju in končno predlogi za izboljšanje tako nabave, kot tudi kontrole o rabi vseh zaščitnih sredstev pa je naslednja skrbeti za kvalitetna, priročna in estetska zaščitna sredstva, na žalost pa pogostokrat nabavna služba rešuje nabavo le-teh preveč komercialno. Življenjska praksa kaže, da kupujemo najdražje, če kupimo prav poceni. Ni dovolj, da nabavna služba kupuje samo po kosih neka zaščitna sredstva, potrebno je upoštevati tudi velikost posameznih artiklov. Na ta način ne bi bilo toliko urgenc in negodovanja s strani delavcev, ki morajo delati v pretesnih rokavicah, premajhnih zaščitnih delovnih oblekah, coklah itd., ki ne odgovarjajo velikosti in razvitosti posameznih delavcev. Skladiščniki, ki kot prevzemalci prevzemajo osebna zaščitna sredstva za posamezne obrate v centralnem skladišču, prav nič ne upoštevajo vseh teh dejstev, ker postopajo samo administrativno in skrbijo samo za to, da številčno zagotovijo potrebam v svojem obratu. Prepričani smo, da bi bil ta prevzem bolj premišljen in stvaren, če bi zaščitna sredstva jemali zase.

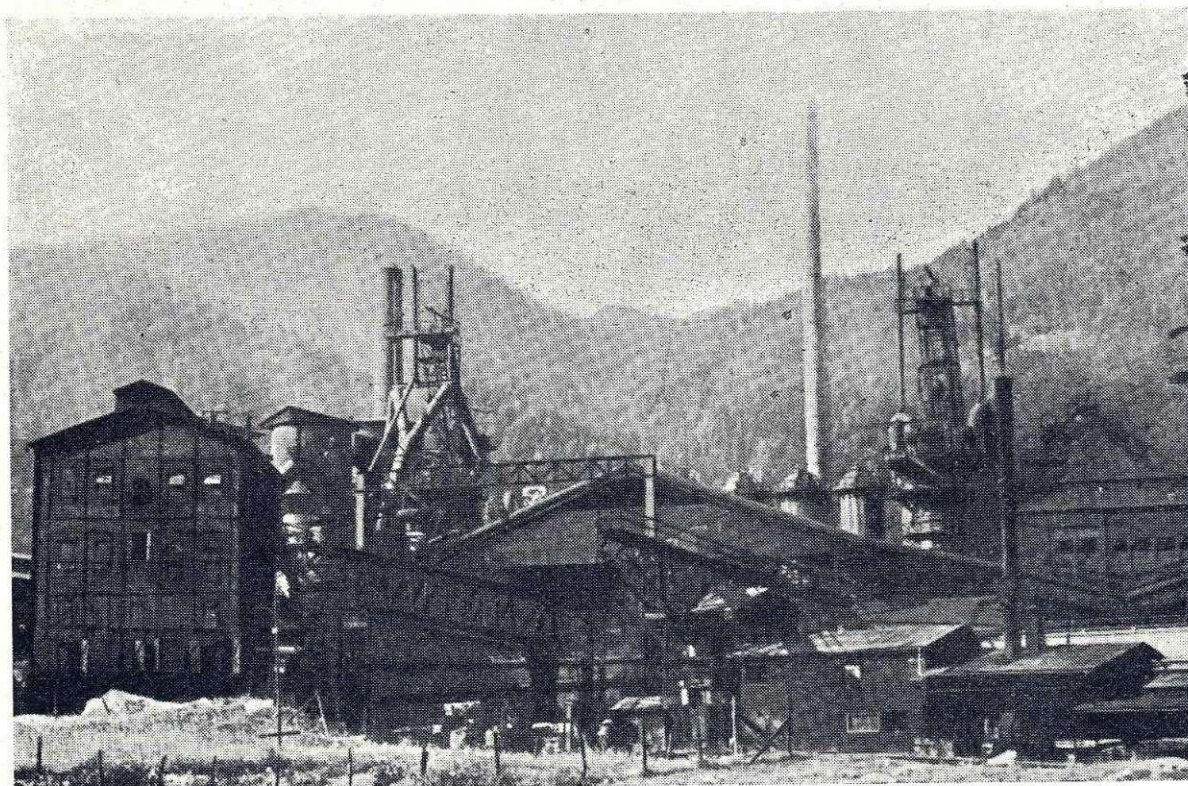
V bodoče naj bi pri prevzemu novih pošiljk osebnih zaščitnih sredstev v centralnem skladišču sodelovala komisija, sestavljena iz članov HTZ, ki bi izvršila strokovni prevzem robe. Nabavna služba pa naj bi že predhodno upoštevala zahtevo delavcev po priročnosti, velikosti in estetski izdelavi posameznih artiklov. Na kvaliteto ni potrebno ponovno opozarjati, saj je bilo o tem že prej govora.

Delavci se svojih pravic v zvezi z oskrbo z zaščitnimi sredstvi dobro zavedajo. Na žalost segajo veliko raje po priročnih zaščitnih sredstvih (obleke, dežni plašči, škornji, čevlji itd.), odklanjajo odnosno prezirajo pa za zdravo in varno delo neobhodno potrebna tudi preostala zaščitna sredstva, kot so na primer: očala, maske proti prahu, zaščitni pasovi itd. Popolnoma zgrešeno je mišljenje delavcev, da mora podjetje slehernega delavca oskrbeti brezplačno z vso obleko, perilom in obutvijo ter pokrivalom, da bo opravljal neko delo. Najmanj kar pa zahtevajo je to, da dobi vsak delovno obleko in cokle, če pa opravlja potem delo, ki je prekomerno umazano, pa še dodatno jutasto odnosno pollaneno obleko. **Modra delovna obleka je zaščitna delovna obleka, ne uniforma.** Enako po finančnem izračunu terjajo od oddelka HTZ 1 par delovnih čevljev namesto 3 do 4 parov cokel, kolikor je normiranih za delo na vročini, češ da bo na ta način njihova noga bolje zaščitena in še podjetje bo za 1 par čevljev manj plačalo, kot pa za normirano število lesenih cokel. In vendar so lešene cokle zaščitno obuvale za delavce, ki delajo na vročini. Obratovodje in mojstri so slabo poučeni o normiranih osebnih zaščitnih sredstvih po posameznih, njim zaupanih delovnih mestih. Na občasne pritožbe delavcev, češ da za svoje delo premalo zaslužijo, jim kratko odgovarjajo, da zvišanja plače ne dovoljuje tarifni pravilnik, pritožbe pa hočejo reševati s tem, da dodele nenormirana osebna zaščitna sredstva predvsem priročna kot so to dežni plašči in delovne obleke ter eventualno še čevlje, kar pa je popolnoma zgrešeno, nedopustno in nevredno avtoritete mojstrov. Vsak mojster ali obratovodja bi moral poznati v svojem obratu vsa kritična delovna mesta, ki terjajo osebno zaščito delavca v smislu normativa osebnih zaščitnih sredstev, v primeru kakršnihkoli propustov pa, ki bi jih HTZ služba eventualno storila, pa naj bi se predhodno posvetoval z našim oddelkom, ne pa da sami na svojo roko uvajajo drugo osebno zaščito. Mojstri, ki razporejujejo delavce na delovna mesta in skrbijo za kvaliteto dela, bi morali v enaki meri skrbeti tudi za varno in zdravo delo. Opažamo, da ima sicer kak delavce pri delu zaščitna očala pomaknjena na čelo, dela pa z nezaščitnimi očmi. Ko mojster eventualno analizira nasrečo, do katere je prišlo vsled neuporabe zaščitnih sredstev, delavcu gladko nasede, ko mu le-ta izjavi, da je imel zaščitna očala pri delu, ne pozanima

se pa, ali jih je pri delu tudi pravilno uporabljal. Ta zaščitna očala največkrat niso pred nastopom dela očiščena in vzdrževana, tako, da ne morejo delavca varovati in mu služiti kot bi bilo potrebno. Enako velja tudi za ostala osebna zaščitna sredstva, saj vemo, da jih delavci slabo vzdržujejo, mojstri pa zelo poredko ali pa nikoli kontrolirajo. Priznamo, da v vročih obratih na prehodih in pri vratih obstoja močan preprih, vsled velikih temperaturnih razlik v delovnem ozračju. Delavci raje trpe na preprihu, kakor da bi se potrudili, da bi bila vrata zaprta. Mojstri in obratovodje prav tako po liniji najmanjšega odpora, zahtevajo od HTZ oddelka na takih delovnih mestih dodelitev kožuhovinastih jopičev, prav nič pa ne pomislijo, da bi na kak drug način uspešno in trajno rešili problem stalnih preprihov in kot posledico odpravili in znižali izostanke delavcev zaradi prehladov. S toplimi zračnimi zavesami in avtomatiko odpiranja ter zapiranja vrat, bi bil problem preprihov rešen, stroške za osebna zaščitna sredstva pa bi znatno znižali.

Pogostost nesreč, ki nastopa kot posledica neuporabe osebnih paščitnih sredstev, je prav odveč in bi ob poostrejni kontroli mojstrov občutno padla. To opaža HTZ oddelk, ki dokončno analizira vsak nezgodni primer. Zavod za socialno varstvo ima vso pravico zahtevati od podjetij povrnitev stroškov na račun bolezni ali nezgod, ki nastanejo zaradi grobe kršitve načelne uporabe osebnih zaščitnih sredstev ali opustitve zdravstveno-varnostnih predpisanih mer. Prepričani smo, da bo uprava podjetja iskala v takih primerih krivce in če bodo to mojstri, ali delavci, jih bo tudi kaznovala. Delovodje in mojstri naj bodo torej v pravem pomenu mojstri dela in organizacije dela, poleg tega pa v nič manjši meri tudi mojstri glede dosledne in pravilne zdravstveno-varnostne zaščite delavca.

Naše podjetje votira letno ca. 90 milijonov za stroške nabave osebnih zaščitnih sredstev in to vsa leta po osvojitvi. Prepričani smo, da bi s sistematično odpravo tehničnih nedostatkov na račun teh stroškov marsikaj odpravili, kar še danes ustvarja zdravju škodljive delovne pogoje. Sistematika v preventivi naj postane stvarnost, uprava podjetja pa naj oddelku HTZ omogoči preventivno delo z dopolnitvijo nabave pripomočkov za ugotavljanje vseh škodljivih delovnih pogojev. Le tako bo tehnična linija dokumentarno seznanjena z vso zdravstveno-varnostno problematiko.

Del
naše tovarne

Foto Rjazancev

Ing. Vinko Čižman:

Na cesti ni previdnosti nikoli preveč...

Teden prometa z osnovnim tonom vzgojnega dela je za nami. Čeprav je tak teden dni kratka doba, v kateri naj bi se globoko zamislili nad problemom, ki dnevno raste v tako rekordni obliki — vendar ne bo odveč, če si tudi pozneje in tekom leta vzamemo trenutek časa za to, da to zvrst gospodarske dejavnosti zasledujemo kritično in na podlagi števil. Promet dandanes, v modernem času, bolj ali manj tangira vsakogar, bodisi voznika za volanom ali pešca na cesti.

Da imajo take akcije, kot je teden prometa, nujno osnovo ob zahtevah cestnega prometa, bom poskušal dokazati na osnovi splošnih svetovnih podatkov, zatem pa v grobem nakazati stanje pri nas doma glede cest, porasta motornih vozil in pa žalostnih bilanc naraščajočega prometa.

Najprej brez posebnega komentarja pogledjmo podatke statistike o incidentih na cestah, ki jo vodi pri OZN. Podatki so iz leta 1956. O njih bi se sicer dalo razpravljati, ker kriterij za nezgode ni povsem enak, vendar splošno sliko, za katero moramo reči, da se je v teku 2 let vseeno nekoliko popravila, pa le dobimo, ko ugotavljamo, da se zaenkrat med evropskimi državami po tem kriteriju gibljemo na zadnjih mestih.

**Cestne nezgode v primerjavi
z voznim parkom**

Država	Število vozil	Smrtne žrtve	Na 10.000 vozil smrtnih žrtev
Belgija	1,120.723	9028	8
Danska	695.610	617	8,9
Francija	9,404.400	8283	8,8
Zah. Nemčija	6,919.922	12883	18,6
Vel. Britanija	6,489.923	5367	8,2
Italija	4,608.000	6746	14,6
Nizozemska	1,265.388	1628	12,9
Norveška	296.943	289	10,0
Portugalska	183.281	528	29,0
Švica	605.578	1011	16,8
Jugoslavija	62.227	495	80,0

Gornji podatki glede števila vozil so se seveda v teh letih povečali in tudi število smrtnih žrtev, vendar pa kljub temu še obstojajo približno isti proporci.

V naši državi ima avtomobilski promet pri razvoju gospodarstva vsak dan večje naloge, saj v mnogih primerih že krepko nadomestuje železnico. Po objavljenih podatkih je bilo lani prepeljeno z avtomobili in avtobusi preko 50 milijonov potnikov, prevoz robe pa je dosegel 6,5 milijonov ton.

Jasno je, da te rekordne številke, ki bi brez dvoma lahko bile še večje, če bi stanje našega cestnega omrežja to omogočalo, nalagajo družbi ogromne naloge, ki imajo velik vpliv na slehernega člana naše družbe. Kljub naglim rekonstrukcijam in veliki investicijski dejavnosti za naše cestno omrežje z letom v leto nastaja večja gostota prometa na naših cestah. Skupna dolžina javnih cest po najnovejših podatkih znaša v Jugoslaviji 82.320 km. Od te dolžine imamo le okoli 4300 km cest z modernim asfaltnim ali betonskim cestiščem, kar zneso 5,2 %; 48 tisoč 900 km cest je makadamskih, vse ostale pa so povseini neutrne, ali pa še celo pokrite z zemljo. Veliko število cest ni zaradi nepreglednih ovinkov, vzponov in izrabljenosti mostov posebno primernih za ojačani tempo prometa. Samo na cestah I. in II. reda imamo v začasni izvedbi še vedno nad 1500 lesenih mostov, kar zneso 45 % vseh mostov.

Z ustanovitvijo republiških, okrajnih in občinskih skladov za vzdrževanje cest smo sicer dobili stalne vire dohodkov, vendar so le-ti zaenkrat še premajhni, kljub temu, da so n. pr. leta 1958 znašali več kot 22 milijard dinarjev. To postavko pa skoro v celoti dosega materialna škoda in večja poraba goriva, gum in drugega materiala, tako da po skupni oceni znaša ta škoda v preteklem letu na vseh vozilih v državi okoli 20 milijard dinarjev.

Mogoče bi za dokaz reševanja cestnega problema bila zanimiva tudi primerjava vlaganja sredstev v cestna omrežja in sicer: Italija vlaga v izboljšanje in modernizacijo cest letno 0,76 % svojega bruto narodnega dohodka, Avstrija 1,6 %, Finska celo 1,7 %,

medtem, ko se pri nas z 0,58 % skušamo približati srednjeevropskemu povprečju.

Pregled naraščanja motornih vozil pri nas pa nam pove, da glede pereče situacije prav nič ne pretiravamo. Še pred enim letom smo v Sloveniji s ponosom ugotavljali, da je število motornih vozil doseglo 20.000. Komaj leto dni kasneje pa lahko že zapišemo, da imamo samo v Sloveniji že nad 30.000 motornih vozil. Preteklo leto torej izkazuje 41 % prirastka v avtomobilih in motociklih. Če k temu številu prištejemo še okoli 10.000 novih mopedov, dobimo skoro neverjeten porast motornih vozil v enem samem letu in sicer 67 % in to samo v Sloveniji. K temu pa ne smemo pozabiti prišteti še mednarodni turizem. V lanskem letu je po naših cestah vozilo nad 30.000 tujih avtomobilov in motorjev, kar zopet znese 40 % več kot preteklo leto.

Vrste šoferjev se neprestano množe. V Sloveniji imamo sedaj okoli 47.000 oseb, ki imajo opravljen šoferski izpit. V lanskem letu je napravilo izpit 15 tisoč 600 oseb, od katerih velika večina se je izsolala na tečajih Avto-moto zveze Slovenije pri gradnji nove ceste. Jasno je, da vsi ti vozniki nimajo svojih motornih vozil. Okoli 50 % izprašanih voznikov zgolj čaka na priložnost, da lahko od časa do časa sede za krmilo in vsaj malo obnovi svojo kratko prakso.

K splošni oceni gostote prometa moramo šteti na naših cestah tudi kolesarje, ki ne zaostajajo za hitrim porastom motornih vozil. Ocenjeno število koles v Sloveniji znaša trenutno nekaj nad 500.000 koles. Če preidemo sedaj na rezultate in bilanco tega naraščajočega prometa glede na nezgodno statistiko, ugotovimo za preteklo leto v Sloveniji povečanje števila nezgod za 36 %. Številka je na prvi pogled pretresljiva, vendar smemo pri tej vseeno z nekoliko veselja le ugotoviti, da je bilo prav leta 1958 prvo leto, ko se je znižalo število smrtnih žrtev in to za celih 10 %. Skupno število smrtnih žrtev je v preteklem letu znašalo 162 v Sloveniji. Da vse te nesreče spremlja tudi materialna škoda, je odveč pripominjati. Za Slovenijo je po oceni znašala v letu 1958 okoli 400 milijonov dinarjev. Ker teče večina

motornega prometa po glavnih cestah in skozi naseljene kraje, se je tam tudi dogodilo največ nesreč.

Po specifikaciji nezgod odpade na motorne voznike 62 % vseh nesreč, kolesarji in mopedisti sodelujejo v tej bilanci z 19 %, ostanek 9 % pa odpade na pešce in ostale vzroke.

Skupno število prometnih nesreč na teritoriju LR Slovenije je znašalo v preteklem letu 4304.

Uspehi glede izboljšanja discipline in varnosti v javnem prometu so bili že najbolj vidni ob močni propagandni vzgoji pri šolskih otrocih, saj je bilo vse leto ponesrečenih le 108 otrok, od teh 5 s smrtnim izidom, kar kaže zmanjšanje za okoli 50 %. Prav to nam dokazuje, da bo potrebno v bodoče propagandno vzgojno delo še bolj usmeriti v šole, pri tem pa ne pozabiti na vzgojo pri odraslih.

Bilanca v okraju Kranj in v naši občini nam kaže naslednje: V letu 1958 je bilo na teritoriju okraja registriranih 376 prometnih nesreč ali 8,7 glede na Slovenijo. Življenje je izgubilo pri tem 17 oseb, ostalih 191 pa je bilo teže ali laže ranjenih. Ocenjena materialna škoda je znašala nekaj nad 19 milijonov. V jeseniški občini je bilo registriranih 78 prometnih nesreč, ali 30 % več kot v letu 1957. Življenje sta izgubili 2 osebi, 79 pa je bilo teže ali laže ranjenih. Ocenjena materialna škoda znaša 6,3 milijonov, poleg tega pa je samo zdravljenje zahtevalo več kot 3,3 milijone dinarjev.

Že letošnja statistika I. tromesečja pa nam pokaže pri naraščanju prometa spet žalostnejšo sliko, saj so nezgode ob primerjavi istega razdobja lani porasle kar za 50 %. Število nesreč v I. tromesečju znaša 24. Analiza vseh nezgod pri nas in drugje kaže povsod iste vzroke, ki jih naštejemo v naslednjem: prehitra in nepravilna vožnja, neupoštevanje prometnih predpisov, po stažu mladi vozniki s premalo prakse, velikokrat mladostna nerazsodnost, objestnost, podprta še z vplivom alkohola, ki občutno zmanjša prisebnost in reagiranje, sprehajanje pešcev po sredi cestišča, ki se ne umaknejo niti na opozorilne signale itd.

**Prometna nesreča
na Soteski in še mnogo drugih
nas opozarja na
večjo previdnost na cestah**

Skrb

za osebno varnost je dolžnost delavca in gospodarske organizacije

Organi v podjetju, ki jim je poverjena dolžnost reševati disciplinske kršitve, v zadnjem času sprejemajo tudi take primere kršitev delovne discipline, ki jih obravnava 270. člen Zakona o delovnih razmerjih v točki 6. Ta točka navaja za hujše kršitve delovne discipline nepoštovanje ukrepov za higiensko in tehnično varnost pri delu. Ta ukrep meri predvsem na delavca v podjetju. Na drugi strani pa isto določilo zakona v 5. točki obsega tudi tiste delavce odnosno uslužbence v podjetju, katerim je poverjena skrb za varnost delavca pri delu. Vsaka opustitev ukrepov za varnost delavca ali zaupanih stvari ali premajhna skrb za take ukrepe pomeni prav tako kršitev delovne dolžnosti.

Zakon o delovnih razmerjih omenja samo nekatere primere v zgoraj navedenem členu, dočim prepušča gospodarskim organizacijam, da vso ostalo snov urede po svojih posebnih prilikah in potrebah. Zato so večje gospodarske organizacije, med njimi je tudi naše podjetje, pripravile posebne pravilnike o higienskih in tehničnih varstvenih ukrepih pri delu, ki predvidevajo na več mestih, da inora podjetje nuditi delavcu vsa sredstva za njegovo osebno varnost, delavcu pa naroča, da se osebnih

Oblastveni organi, ki se ukvarjajo s temi problemi, društva in družbene organizacije s posebnimi komisijami se z raznimi akcijami in ukrepi trudijo, da z merodajnimi činitelji ustvarjajo znosne pogoje za omiljenje perečega stanja.

Jasno je, da je ob začetih akcijah, ki imajo predvsem vzgojni pomen, dolžnost slehernega, če že ne aktivno, vsaj z lastnim pravilnim zadržanjem na cestišču skušati pomagati v tem delu in pripomoči tako k lastni varnosti. Končno se moramo vendar zavesti, da je cestišče danes postalo nevaren kraj. Popolnoma razumljivo je vsakomur izmed nas, da po železniški progi ne smemo hoditi, ker lahko pripelje vlak, nismo pa še do danes mogli dojeti tega, da je cestišče postalo zdaleka bolj nevaren prostor, kadar se na njem nepravilno vedemo, bodisi kot pešec ali voznik kolesa, mopedu in motornega vozila. Vsak pešec, kolesar, mopedist, ki se brezskrbno vozi po sredini cestišča ali zavija brez signala preko cestišča, je podoben samomorilcu. Verjetno niti ne pomisli takrat, da tudi pri drugem motornem vozilu iz kakršnega koli vzroka lahko odpovedo zavore ali pa da je voznik morda vinjen, s čimer je zmanjšana njegova prisebnost in nesreča je tu.

Razumeti moramo, da zahteva današnji čas od vsakogar določene napore in da vsled njih včasih za nekatere nevarnosti, ki nam prete, skoro otopimo; podobne akcije kot je bil teden prometa in lastna vzgoja, naj nam bodo zato stalen opomin, da nas ne bodo k pametnemu obnašanju spravljale šele težke nezgode.

varnostnih sredstev vsak čas posluži, ter javlja predstojnikom morebitne hibe ali pomanjkljivosti. Če podjetje ni izpolnilo svoje dolžnosti, 45. člena Zakona o delovnih razmerjih, dopušča in daje delavcu pravico, da odkloni delo na delovnem mestu, na katerem mu grozi očitna ali neposredna življenjska nevarnost, če niso izvedeni predpisani ukrepi za higiensko in tehnično varstvo.

Da bi se higiensko tehnično varstvo uspešno in zadovoljivo opravilo, predvideva osnutek pravilnika naslednje dolžnosti in pravice, ki jih imajo delavci:

uporabljati varstvene naprave, priprave in sredstva za osebno zaščito po njihovem namenu in jih varovati pred okvarami,

takoj naznaniti pomanjkljivosti in okvare na strojih, ki bi utegnili spraviti v nevarnost življenje ali zdravje delavcev ter sodelovati pri izboljšanju higienske in tehnične zaščite s tem, da dajejo zadevne predloge,

ne prihajati na delo v vinjenem stanju ali pod vplivom narkotičnih sredstev, vzdrževati se kajenja ali vstopati z odprtim plamenom v prostore, kjer so lahko vnetljivi predmeti, tekočine ali plini,

ne zadrževati se pod obremenjenimi dvigali ali žerjavi, upoštevati, da je prehod pod temi napravami med prenašanjem bremen prepovedan,

privezati se z vrvjo ali zaščitnim pasom pri vseh delih na višini in strehah,

razsvetljevati le z električno varnostno svetilko notranjost kotlov, balonov, sodov in posod, v katerih so morda lahko vnetljivi in eksplozivni plini,

skrbeti, da se ne kopičijo materiali v taki meri, da bi ogrozili delavca,

pospravljati po opravljenem delu svoj delovni prostor in odstraniti vse odpadke ter odnesti s seboj delovno orodje,

ni dovoljeno uživati hrane, kaditi ali žvečiti tobak v delovnih prostorih, kjer je potrebna posebna previdnost zaradi poklicnih bolezni (posvinčevalnica),

paziti na popolno čistočo,

izvajati vse tiste ukrepe, ki so pomembni za določeno delovno mesto, upoštevati vse tiste predpise posebnih pravilnikov, ki jih imajo posamezni obrati kakor visoke peči, jeklarna, žerjavni oddlek, valjarne itd.

Življenje in zdravje delavca se skuša ščititi tudi s kazenskimi predpisi. Zato vsebuje 269. člen kazenskega zakonika določilo: »Kdor v rudniku, tovarni, delavnici ali na kakšnem drugem delovnem kraju uniči, poškoduje ali odstrani varnostne naprave in s tem povzroči nevarnost za življenje ljudi ali za premoženje precejšnje vrednosti, se kaznuje...«

270. člen istega zakona pa se nanaša na zidavo in razna stavbena dela ter določa: »Odgovorna oseba, ki ravna pri vodstvu zidave ali stavbnih del ali pri zidavah ali stavbnih delih proti predpisom ali splošno priznanim tehničnim pravilom in s tem povzroči nevarnost za življenje ljudi ali za premoženje precejšnje vrednosti se kaznuje...«

Vsak bo razumel, da je kazniv tisti, ki uniči, poškoduje ali odstrani varnostne naprave. Važna pa je tudi pod kazensko sankcijo naložena dolžnost odgovornim osebam, da skrbijo za delovna mesta, ki morajo biti opremljena z varnostnimi napravami.

V nasprotnem primeru se krši 167. člen kazenskega zakonika, ki pravi: »Odgovorna oseba v rudniku, tovarni, delavnici ali na kakršnem drugem delovnem kraju, ki se vedoma ne drži predpisov o higienskih in tehničnih varnostnih ukrepih pri delu, čeprav ve, da zaradi tega lahko pride v nevarnost življenje ali zdravje oseb v delovnem razmerju, se kaznuje...«

POPRAVEK

V četrti številki Železarja se je pri članku »Razgovor z odlikovanci Želczarne Jesenice« vrinila neljuba tiskovna pomota. Naš sodelavce je imel razgovor z Andrejem Pleškom in ne Andrejem Pleškom, kakor je bilo pomotoma napisano.

Plaketa in diploma — vzpodbuda javorniškim pionirjem pri nadaljnjem delu

Foto Franc Iskra

Kidričeva plaketa -

največje priznanje
za pionirje
z Javornika

Na popolni osnovni šoli — osemletki na Koroški Beli učenci ne poznajo več običajnega ročnega dela. To je suhoparen, zastarel učni predmet, ki ne vpliva vzpodbudno in vzgojno na današnjo šolsko mladino, zato je šolska skupnost na tej šoli že pred leti prešla na osnovi reforme šolstva k pravi tehnični vzgoji delavske in šolske mladine. Ta nova oblika je naletela med šolsko mladino na resnično ljubezen in navdušenje. Za sodobno tehnično vzgojo se na Javorniku in Koroški Beli ne navdušujejo le starejši mladinci in mladinke, temveč se zelo živahna tehnična vzgoja razvija že v otroškem vrtcu.

Pod vodstvom pionirske organizacije, starešinskega sveta, šolske skupnosti in vztrajnih ter prizadevnih šolnikov s tov. Koprivo in tov. Krajcarjem na čelu, so bili v zadnjih letih zabeleženi pri tehnični vzgoji naših najmlajših na Javorniku in Koroški Beli razveseljivi in veliko obetajoči uspehi.

Na Javorniku in Koroški Beli je tehnična vzgoja stvar skupnosti, v sklopu Ljudske tehnike na šoli uspešno delujejo številni šolski krožki LT, v katere je vključen pretežni del šolske mladine. V šoli se vrše stalne razstave del, predavanja, tečaji, debatni večeri, izleti, tekmovanja in ekskurzije, ki dvigajo vsesplošno izobrazbo, prvenstveno pa tehnični napredek šolski mladini.

V šoli na Koroški Beli niso delovne samo mladinke pri ročnem delu. Za najboljšimi nikakor nočejo zaostati mladi fotoamaterji z Marijo Heberletovo in številnimi drugimi na čelu. V zadnjem času so zaživel modelarji pod skrbnim strokovnim vodstvom tovariša Zormana, pred vsemi pa visoko nosijo in dvigajo zastavo tehnike mladi radioamaterji pod vodstvom tov. Stareta. Ti mladi ljubitelji tehnike ne hranijo in skrivajo svojega znanja samo za Javornik in Koroško Belo, prenašajo in posredujejo ga v najboljši obliki tudi mladim tovarišem v Žirovnici, Blejski Dobravi in na Jesenicah. Da je delo resnično uspešno in da se mladina z veseljem in ljubeznijo vključuje v vedno večjem številu v aktivno delo tehnične vzgoje, je zadosten dokaz, da se število mladih ljubiteljev tehnike iz dneva v dan večja.

V znak priznanja za vztrajno, nenehno in načrtno delo pri tehnični izobrazbi in vzgoji mladih ljubiteljev tehnike je Centralni odbor Ljudske tehnike Jugoslavije odlikoval Klub mladih tehnikov na Koroški Beli z bronasto plaketo, ki je najvišje odlikovanje in priznanje. Prepričani smo, da bo to priznanje in odlikovanje — bronasta plaketa Borisa Kidriča — vzpodbudno vplivalo ne samo na mlade tehnike na Koroški Beli, temveč na vse mlade ljubitelje tehničnega napredka v naši občini, kjer mora tehnična vzgoja in izobrazba odigrati pomembno revolucionarno vzgojno vlogo pri tehnični vzgoji delovnih ljudi, šolske, delavske in kmečke mladine.

Mladim tehnikom na Koroški Beli tudi mi iskreno čestitamo k podelitvi tega najvišjega priznanja in odlikovanja z željo, da bi jim to priznanje dalo še novega — večjega ustvarjalnega poleta pri tehnični vzgoji.

Zupančič Uroš

Koristno združujemo s prijetnim

Prijetna radost mi je napolnila vso notranjost, ko sem prejel vabilo na izlet knjigovodskega oddelka. Jesenice—Ljubljana, dalje po novi avtomobilski cesti skozi prelepo Dolenjsko, polno prijaznih naselij in starodavnih gradov do Novega mesta, ob sanjavi Krki mimo Otočca do Zagreba ter dalje preko Karlovca in Slunja k čudovitim Plitvičkim jezerom; a ne samo to, obiskali bomo tudi starodavni Senj ob obali Jadranskega morja, peljali se bomo po novi jadranski cesti in obiskali naš kovinarski počitniški dom v Crikvenici. Le kdo bi premišljal, le kdo bi okleval in se upiral. Notranjost mi je bila pozneje vse dni do dolgo pričakovanega odhoda prijetno razpoložena.

Veseli, radostnih obrazov smo se zbirali ob našem velikem Mercedesu; ko je bilo vse nared, je 145 Filipovih konj veselo potegnilo na 680 km dolgo pot. Vseskozi dobre volje ni zmanjkalo, motilo nas ni niti slabo vreme, veselje, dobro voljo in prešerno radost smo izražali s pesmijo in smehom, uživali smo ob lepi in udobni vožnji. Gledali in občudovali smo lepe vasi, pisana naselja, cvetoča in preorana polja, mesta z novimi reprezentančnimi stavbami in velikimi stanovanjskimi bloki. Naša domovina je lahko ponosna na današnji čas.

S prenočevanjem v Karlovcu pod šotori ni bilo nič, ker smo prišli tja v mraku in sredi največjega naliva, ki nas je spremljal še dalje tja do Slunja in preko noči. Sonce nas je drugi dan odškodovalo za neprijetnosti prvega dne. Že pri Slunju smo uživali prve krasote Korane in Slunjščice. Vse nas, tudi tiste, ki so že videli vse lepote in posebnosti naše domovine in so se navduševali nad edinstvenostmi, s katerimi se ponajajo sosednje in oddaljene turistične države, pa so prijetno vzradostile in presenetile edinstvene lepote in veličina Plitvičkih jezer in vodopadov, ki morajo navdušiti in zadovoljiti še tako izbirčne in razvajene občudovalce lepote narave, ki je prav tu izražena v vsej pestrosti in nepozabni veličini in lepoti. Odveč bi bilo govoriti o vsem tem; s kaj takim se ne more ponajati najbogatejša priroda Avstrije, Italije, Švice, Nemčije, Francije in Amerike, Azije in Afrike. S pesmijo in vriski smo izražali svoje zadovoljstvo, srečo in navdušenje. Ta radost je ponovno vzklopela in prišla do izraza, ko smo nad Senjem zagledali naše Jadransko morje, njegovo čudovito razčlenjeno obalo in otoke Rab, Krk in Crez, ki so se kopali ne samo v morju, temveč tudi v vsem bogastvu sončne luči. Na večer tega dne nas je gostoljubno sprejel naš kovinarski počitniški dom v Crikvenici, kjer smo si drugi dan privoščili vse ugodje, tudi kopanje; bili smo letos prvi kopalci in gostje.

Že v pričakovanju in pozneje v doživljanju tega nepozabnega izleta ter še dolgo pozneje, ko smo se v mislih spet

Naši izletniki v sončnih Brdih

Plitvička jezera in slapovi.

vracali na to 680 km dolgo pot, smo bili hvaležni naši sindikalni organizaciji in organom delavskega upravljanja, ki so pri delitvi ustvarjenih sredstev namenili preko 4 milijone din za izlete. Ta sredstva so bogato naložen kapital, ki se stotero obrestuje v zadovoljstvu in večjem delovnem poletu članov našega železarskega kolektiva. Prav in potrebno je, da naši ljudje spoznavajo lepote in bogastvo svoje ožje in širše domovine, kajti prepričani smo, da jo bodo vzljubili, domovinska ljubezen pa je velika gonilna sila, ki premaga marsikatero trenutne težave in gradi trdne in mogočne mostove v boljšo bodočnost delovnih ljudi naših narodov. Ko smo v Ljubljani našo klobaso zašpilili, smo vsi enoglasno zaželeli, da bi šli še in še na izlete.

U. Ž.

V sončna Brda . . .

Oblačno nebo je prestreglo prve poglede udeležencem ekskurzije sindikalne grupe IBM oddelka v soboto zjutraj, dne 16. maja. Ko so vstopali v avtobus, so se jim obetali kaj slabi izgledi. Kljub temu, da je rahel dež spremljal našo pot proti Vršiču, dobre volje le ni mogel zatreti, in ko je še napaka na motorju avtobusa prekinila vožnjo, so se udeleženci ekskurzije sprostili v razgibanih vajah v mrzlem dopoldnevu, na srečo še suhem. Kmalu zatem smo nadaljevali pot in dosegli vrh sedla 1611 m visoko. Po kratkem postanku in obisku v Tičarjevem domu smo se peljali po ozkih serpentinah v dolino Trente. Mimogrede smo se pomudili pri spomeniku velikega ljubitelja naših Alp — J. Kugyja, nato

Spomenik dr. Kugyja
v Trenti

Foto Jaka Čop

pa smo se peljali do kočice pri izvira Soče (876 m). Kratak postanek smo izkoristili za ogled izvira Soče v pobočju nad kočico. Pot nas je vodila potem skozi Trento ob Soči do sotočja s Koritnico, nedaleč od Bovca, kjer smo se obrnili v stran od naše smeri, z namenom, da si ogledamo prelepi kot v osrčju naših planin. Z avtobusom smo hiteli po dolini, nato pa smo se začeli vzpenjati proti prelazu Predelu (1156 m). Tja smo prispeli sredi dneva, po kratkem počitku pa smo se zopet vrnili v dolino. Na povratku smo se večkrat ustavili na krajih, oziroma mestih, kjer so fotografi lahko posneli za spomin na izlet. Daljši odmor v Bovcu smo izkoristili za kosilo ter za površen ogled kraja. Vreme se je izboljšalo in sonce je s svojimi žarki obsijalo Gregorčičev planinski svet, ko smo zapuščali gornjo Soško dolino in se peljali skozi Kobarid, Tolmin, Most na Soči in se hitro bližali svojemu cilju. Še kratak postanek v Kanalu ob Soči, nato pa smo nadaljevali pot po desnem bregu Soče in naenkrat se nam je odprl pred očmi čudovit pogled na Goriška brda.

V Dobrovem smo se ustavili za kratak čas, kjer so nam pripravili večerjo, prenočili pa smo v Vipolžah. V pristrčnem vzdušju in pri žlahtni kapljici je zaorila pesem, ob taktu

harmonikarja ter gitarista (kantarista) pa so se zavrteli pari. Šele pozno v noč se je vrvež polegel in v kratkem snu je potihnil dirindaj.

Naslednje jutro smo bili spet v avtobusu. S krajšimi, toda koristnimi postanki smo se poslovili od Brd ter se peljali v smeri proti Novi Gorici. Tu smo si ogledali Tovarno pobištva »Edvard Kardelj«, nato pa smo si ogledali naše najmlajše mesto — Novo Gorico. Zadnji postanek v Solkanu je imel že nadib zaključka izleta. Spet smo z radovednostjo ogledovali pokrajino ob Soči, ki je hitela mimo nas kakor v filmu, sončnim žarkom pa je zopet sledilo oblačno nebo ob vstopu med planine Baške grape. Še zadnji vzpon čez Petrovo Brdo in spet smo bili na gorenjskih tleh. Za nami so bili Železniki, Škofja Loka in Kranj in kmalu smo zopet zagledali tovarniški dim pod Mežaklo, kjer je bil začetek in konec naše poti. (Skoraj žalosten bi bil človek, sicer je pa vsaj malo uteha« še plunkalo v prenekateri »flaški« in nudilo otožnim kanec radosti...)

Lepega si želimo še in še — in naš izlet je bil res lep!

S. Š.

Gozdič je že zelen,
travniki so razcveteli...

Foto Zdravko Kavčič

Letos praznuje kolektiv naše železarne 90-letnico obstoja podjetja. Ob tej priliki je naša dolžnost, da se spomnimo znamenitih ljudi, ki so vpleteni v zgodovino jeseniškega železarstva. Med znamenite ljudi jeseniške železarne spada ing. Ignacij Haiser, ki je služboval pri njej. 46 let.

Marca letos je minilo 90 let odkar se je rodil 27. mar. pri Beogradu sin Ignacij. Po zrelostnem izpitu na gimnaziji se je vpisal na tehniško visoko šolo na Dunaju. Študiral je kemijo in postal kemijski inženir.

Kot 23-letni inženir je dobil zaposlitev kot kemik pri bivši Kranjski industrijski družbi 1892. leta na Jesenicah. Zamenjal je kemika Herterja, ki je iz neznanega vzroka 13. septembra 1892 zapustil KID. Mlademu neizkušenemu kemiku ni bilo lahko prevzeti odgovornega dela. Kemik pri KID je bil zelo spoštovana oseba, od katerega se je tudi zahtevalo, da je znal nadomestiti tudi metalurga, če je bilo potrebno. Iz zgodovinskega arhiva železarne je razvidno, da je vodstvo železarne iskalo takšnega kemika, ki je bil obenem sposoben za fužinskega asistenta.

Od 1890. leta dalje so pri železarni začeli z razvojem modernega jeklarstva; to je bil prehod od plavžarstva na martinarko. V ta namen se je kemični laboratorij s Save preselil k martinarni v leseno barako. V tej leseni baraki se je začel razvijati martinarski laboratorij, v katerem sta prvotno delovala ing. Haiser in en laborant. Kmalu se je pokazala potreba, da je ing. Haiser priučil še tri laborante.

Kot šef kemičnega laboratorija v martinarni je bil do 1897. leta. Z Jesenic je bil premeščen v Škedenj pri Trstu, kjer je KID dogradila moderne obmorske železarske in jeklarske obrate. Na Jesenicah je ing. Haiserja zamenjal ing. Viljem Vakkonig iz Litije — poznejši nemški konzul v Španiji.

Iz obdobja, preden je šel Haiser v Škedenj, se je ohranila analizi knjižica iz 1894 do 1895. leta, ki je edini najstarejši ohranjeni dokument kemičnega laboratorija. V tej knjižici so zapisane kemične analize železnih, mangnovih rud, apnenca, kremenjaka, železa, jekla, surovega železa, odvodnih plinov, premogov, koksov itd. Med analizami so dragoceni podatki za javorniški feromangan, ki je bil od 1873. leta eden najpomembnejših visokopečnih proizvodov KID za izvoz.

Iz iste knjižice je razviden izredno zanimiv primer, ko ing. Haiser dokazuje s pomočjo kemične analize nepravilno mišljenje in navado pri KID, da je treba praženi siderit pred uporabo prati. Praženi siderit iz Savskih jam so pri KID prali, preden so ga zakladali v plavž. Ta navada je bila pri KID v rabi do konca 19. stoletja.

Sestavni deli siderita	Pred izpiranjem	Po izpiranju
SiO ₂	8,85 %	8,90 %
Fe ₂ O ₃	56,80 (39,7 % Fe)	55,76 (39,03 % Fe)
Mn ₂ O ₄	5,34 (3,85 % Mn)	5,06 (3,65 % Mn)
Al ₂ O ₃	2,26 %	1,97 %
CaO	16,03 %	15,41 %
MgO	4,62 %	5,11 %
P ₂ O ₅	0,08 (0,035 % P)	0,07 (0,03 % P)
SO ₃	2,05 (0,82 % S)	1,37 (0,55 % S)
Co ₂	3,62 %	4,74 %
	99,65 %	98,39 %
		Ostanek Pb in Zn

Oba primera kemičnih analiz pričata, da ni nobenih bistvenih sprememb in da je pranje nepotrebno, kot je nekoč pozneje napisal Haiser v Tovarniškem vestniku KID.

Istega leta, ko je bil ing. Haiser premeščen v Škedenj, se je v Vršču poročil na dan 15. novembra z Marijo Bilwert, rojeno 27. 1. 1874. leta. Z njo je imel dve hčeri, Herta je bila rojena 20. 1. 1902 na Dunaju, Renata pa 31. 8. 1907. leta v Trstu.

V Škedenju pri Trstu je moral organizirati prvotno laboratorij za preiskovanje zrcalovine in feromangana, pozneje pa še za preiskavo jekla, ko je bila dograjena martinarna. Kot šef kemičnega laboratorija je ostal v Škedenju do 1916. leta, to je v svetovni vojni. Zaradi vojnih razmer

Aleksander Rjazancev

Ob 90-letnici rojstva velikega kemika ing. Ignacija Haiserja

med Italijo in Avstrijo je bil Škedenj proglašen za vojno področje, zato se je delo v železarni prekinilo. Plavže, martinarno in valjarno so ustavili, ker je v neposredni bližini potekala bojna črta. Ing. Haiser je bil poslan nazaj na Jesenice, kjer so izdelovali jeklo za avstrijsko armado. Njegovo delovno mesto je bilo v novem laboratoriju, ki so ga imenovali glavni laboratorij. Stavba glavnega laboratorija je bila preurejena iz starega jeseniškega kolodvora. KID je zaradi pomanjkanja laboratorijskih prostorov v martinarni kupila jeseniški kolodvor in ga preuredila v ustrezne prostore. Kolodvor so prenesli na mesto, kjer je današnji OTK. Zunanja stran jeseniškega kolodvora je ostala nespremenjena.

Spodnji prostori stavbe so služili za laboratorij in pisarno, zgornji del pa je služil za stanovanje. Nad laboratorijem je stanoval ing. Haiser.

O življenju Haiserja v Škedenju ni nobenih podatkov, ohranjene so le beležke in rezultati kemičnih analiz, ki jih je uvedel za škedenjsko železarno. Iz rezultatov in številnih kemičnih analiz more strokovnjak preceniti ogromno strokovno delo, ki ga je opravil ing. Haiser. Bil je izredno nadarjen, vsestransko razgledan in pravi lik kemika. Govoril je nemško, madžarsko, italijansko in francosko. Seznanjen je bil s tujo literaturo, predvsem pa z revijo »Stahl und Eisen«. Kar je bilo koristnega za laboratorij, je hitro osvojil in celo dopolnil. V škedenjskem laboratoriju je uvedel kemične analize feromangana, zrcalovine, jekla, premoga, koksa, vode, žrelnih plinov itd. V Škedenju se je ukvarjal tudi z določevanjem dušika, kot je razvidno iz naslednjega primera:

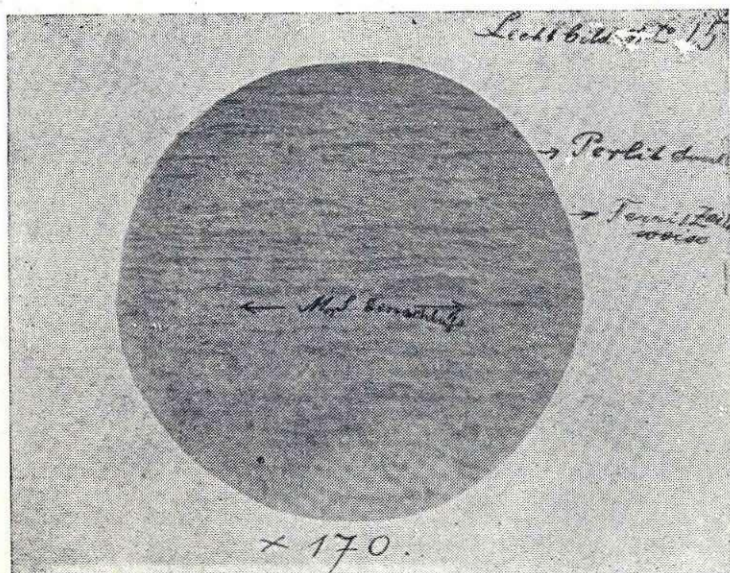
škedenjski beli grodelj	0,020 % dušika
škedenjski 80 % feromangan	0,035 % dušika
slabo jeseniško jeklo	0,010 % dušika

Določevanje dušika je bilo tiste čase v železarski in jeklarski industriji že zelo važno in zahtevno pri oceni prodajnih izdelkov.

Ing. Haiser je bil tudi med prvimi, ki je pri jeseniški železarni uvedel metalografske preiskave.

Poleg kemičnega in metalografskega dela se je ukvarjal tudi z raziskavami za bolnico bivše Bratovske skladnice. Dr. V. Schvab, zdravnik v omenjeni bolnici, se je rad zatekel k ing. Haiserju, da mu je napravil razne analize in preiskave. Haiser je ugotavljal v laboratoriju predvsem urin, zdravila in bakteriološki material.

Na Jesenicah je bil do 1919. leta, nato pa se je vrnil nazaj v Škedenj. V Škedenju je bil do 1923. leta, odkoder

Eden najstarejših primerov metalografske preiskave

se je ponovno vrnil na Jesenice. Na Jesenicah je ostal samo tri leta. Moral je nazaj v Trst, kjer je ostal do 1931. leta. Na Jesenicah ga je v njegovi odsotnosti nadomeščal njegov priljubljeni asistent Anton Markizeti, dolgoletni veteran jeseniškega laboratorija, poznan pod imenom dr. Šubert. Po vrnitvi iz Trsta je ostal ing. Haiser do smrti na Jesenicah.

Po pripovedovanju dolgoletnega asistenta Markizetija se je ing. Haiser ukvarjal tudi s problemom uporabe dalmatinskih oljnih škrljavcev. Raziskoval je predvsem oljni škrljavec iz Sinja, ki je vseboval toliko gorljivih snovi, da ga je bilo mogoče z vžigalico prižgati. Ing. Haiser je v naravnem bogastvu videl ogromne energije in uporabnih snovi za kemično industrijo. Pod »rakami« na koncu 4. SM peči je imel ing. Haiser posebno destilacijsko napravo, kjer je izvršil suho destilacijo z različnimi vrstami oljnih škrljavcev. Med destilacijo pa se je enkrat v zimskem času pripetila nesreča, pri kateri bi bil kmalu laborant, ki je destilacijsko napravo vardeval, ubit. Izpod vrha rak je padla ca. 200 kg težka gmota ledu na destilacijsko napravo. Da ne bi še enkrat prišlo do takega nepričakovane dogodka, je ing. Haiser odredil, da se destilacijska naprava prenese pred glavni laboratorij, kjer se bodo poskusi nadaljevali.

V železni retorti, ki je bila obzidana s šamotno opeko, je bilo 5 kg poskusnega oljnega škrljevca, ki se je destiliral pri 380°C. Iz destilacijske naprave je bila izpeljana

odvodna cev za tekoče plinske produkte. Cev je bila povezana še s štirimi navzdol vodečimi cevmi, ki so segale v posodo s hladilno vodo. Destilacijske pline je kondenziral tako, da je dobil 18 do 20 % tekočega destilata. V retorti pa je preostal polkoksa, imenovan »kavmacit«, ki je imel precejšnjo kalorično vrednost. Edina slaba stran polkoksa je bila ta, da je vseboval preveč pepela.

Surovi destilat je ing. Haiser ponovno v kemičnem laboratoriju destiliral pri določeni temperaturi na posamezne frakcije, kot so lahko, srednje in težko olje. Poleg olj je dobil še parafin in asfaltni ostanek — smolo. Posamezne frakcije je skrbno shranjeval v posebne stekleničke za vzorce. Iz pridobljenega parafina si je napravil svečko. Vse to, kar mu je uspelo dobiti iz dalmatinskih oljnih škrljavcev, je ob svečanih prilikah pokazal upravi KID in tehničnim ekskurzijam, ki so se mudile v železarni. Imel je tudi za zelo pomembno, da je ob taki priliki prižgal svečko iz parafina. Imel je velike načrte za izkoriščanje po destilaciji dobljenih produktov v raznih panogah industrije. Ing. Haiser je izdelal načrte in predračune za kemično in predelovalno industrijo v bližini Sinja ob morju.

Nekateri Jeseničani se ga še prav dobro spominjajo, med njimi tudi nekateri vodilni metalurgi in kemiki. Bil je izredno delaven in ambiciozen. Večji del svojega življenja je preživel po obratih in v kemičnem laboratoriju. Na Jesenicah je bil sam, brez žene in otrok. Dober znanec mu je bil metalurg in kemik ing. Kurt Hoffmann, poznejši tehnični ravnatelj. Na svojo zunanost je dal prav malo, če je imel oba čevlja leva ali desna, ni bilo nič čudnega. Z nogami je imel stalne težave zaradi ozeblin in močno razvitihi kosti palca. Te težave so bile opazne pri hoji, predvsem zadnja leta. Kljub tej nadlogi pa je vsako jutro odhajal v gozd nad Ukovo. Starejši ljudje iz Nove vasi vedo povedati, da je bil izredno dober gobar in da so ga večkrat videli, ko je nesel košarico z gobami z jutranjega sprehoda. V laboratoriju si jih je sam pripravil na svojevrsten način za malico. Rad je hodil v kino, kjer je imel stalno rezerviran sedež.

Proti koncu življenja je bil telesno in duševno izčrpan zaradi neumnega dela. Težko mu je bilo zapustiti železarno, predvsem pa laboratorij, ko mu je zdravnik razložil, da mora v Ljubljano na zdravljenje. Na Jesenice se iz Ljubljane ni vrnil več, umrl je v Šlajmarjevem domu 1. 9. 1938. leta. Pokopali so ga na Žalah.

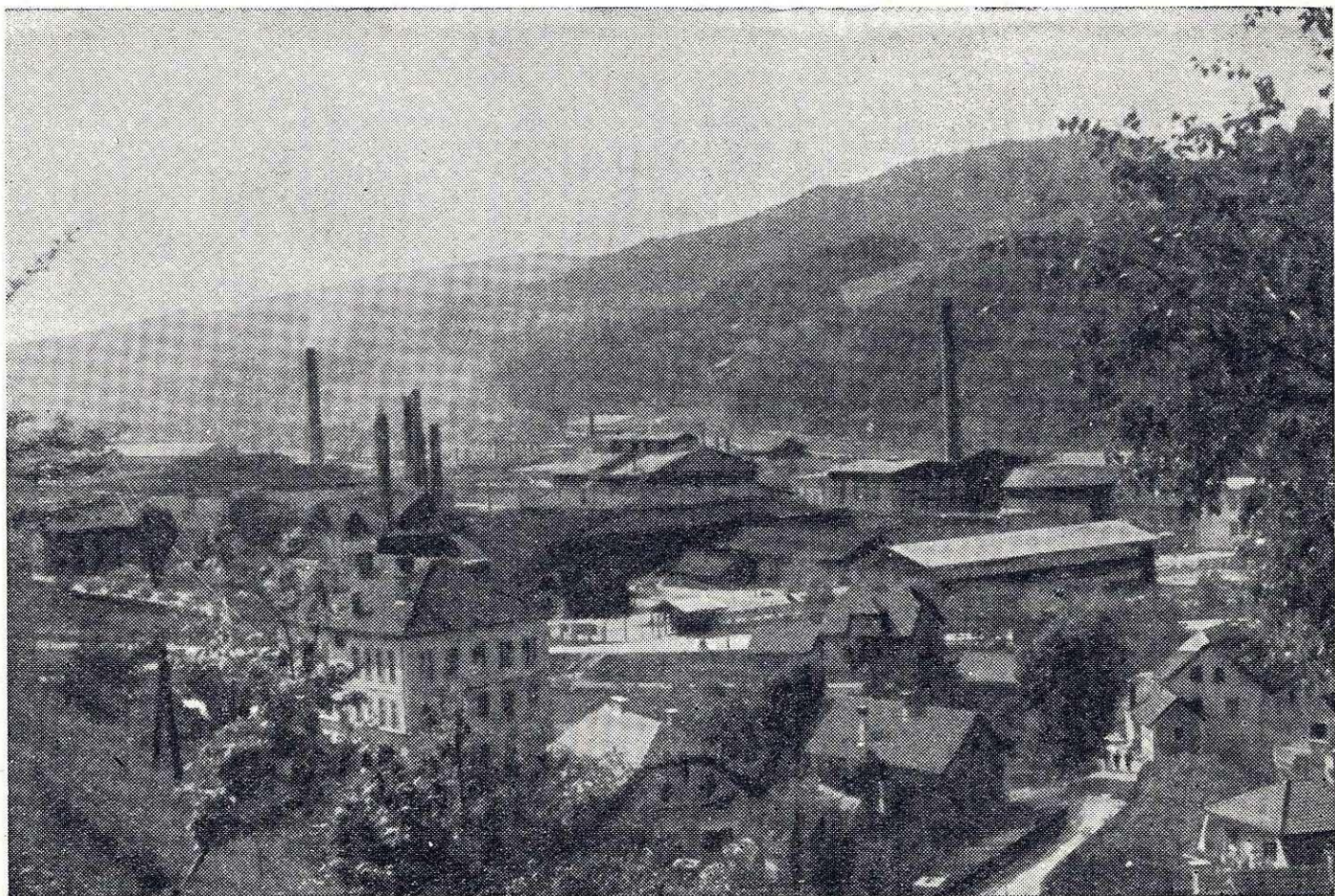
Pogreb pokojnika na Žalah je bil skromen in maloštevilčen. Razen svojcev so se pogreba udeležili Markizeti Anton, Jelen Avgust, Juran Ignac, vsi iz laboratorija in nekateri uradniki iz glavne pisarne.

Ing. Haiserja že dolgo ni več, njegovih del pa ni mogoče pozabiti. Ostali bodo živ spomin vsem tistim, ki nadaljujejo njegovo delo za dvig kemije v železarstvu.

Namišljeni vofer
inž. Haiserja, asistent
Anton Markizeti

Ravne
na Koroškem

JESENIŠKI ŽELEZARJI - pevci in godbeniki so obiskali Ravne na Koroškem

Pribijmo kar od začetka — takih obiskov bi bilo treba še več! Vodstvu Železarne gre vse priznanje in zahvala za uresničitev lepega doživetja, ki bo vsem udeležencem ostalo v prijetnem spominu. Vse to, kar smo videli in občutili, je težko opisati v enem sestavku. Prav gotovo so taki stiki med delovnimi ljudmi naše ožje domovine ne samo potrebni in obojestransko zanimivi, temveč tudi koristni v najširšem pomenu besede. In tak je bil obisk jeseniških železarjev - pevcev in godbenikov v Ravnah na Koroškem v nedeljo 24. maja v okviru proslav 90-letnice obstoja našega podjetja. Upajmo, da ne bo edini.

Naporno, 6 ur dolgo vožnjo po ne najboljših cestah zvrhoma odtehta zmerom lep in privlačen pogled skozi okno avtobusa. Pot, ki nas je to nedeljo vodila v Ravne na Koroškem, je bila obsijana s soncem. Kako lepa je naša slovenska zemlja! Na desni so vse dlje ostajale v jutranje megle zavite Julijske alpe, vse bliže pa so bili na levi strani Kamniški vršaci. Iz Kamnika vodi strma in serpentinasta pot v zelena pobočja kamniških planin. Na vrhu, na Črnivcu, 902 m nad morjem, je bil kratek postanek. Od tod se pot spet spušča proti Savinjski dolini in kmalu za gozdovi zamenjajo kranjske kozolce nasadi hmelja. Hitimo skozi naselja, vasi, trge in mesta. Povsod zidarski odri, betonski temelji, gola opeka. Povsod novi svetli domovi, stavbe, tovarne. Čas, ki ga kujemo z rokami in srci, je našel svojo veliko potrditev tudi v tem svetlem modernem videzu novega obraza sveta, v katerem živi naš delovni človek. Višek tega spoznanja so Velenje. To ni samo lepa, moderna in urejena resničnost, to je praznik. V Velenju smo se v restavraciji ob jezeru okrepčali in nato nadaljevali pot skozi tihotno, idilično Mislinjsko dolino. Vse bliže je bila Peca in pod njo razsute grape routi Koroške.

Zaradi dolge poti smo v Ravne prispeli z več kot dveurno zamudo. Zato sta se večstoglavna množica in tudi godba, ki sta nas hoteli pozdraviti, že razšli. Sprejem zaradi tega ni bil nič manj topel in pristrčen. Prva pot v Ravnah nas je vodila k ogledu študijske knjižnice in tehničnega muzeja. Ravne niso veliko mesto, lahko pa bi bile desetkrat večje in še zmerom bi bila študijska knjižnica resničen ponos. Po številu knjig tretja v Sloveniji, po okusno izbrani in mo-

derni ureditvi pa gotovo med prvimi. Za ogled tehničnega muzeja je bilo vse premalo časa. Kdo se ne bi zanimal za pestro industrijsko zgodovino Mežice, Prevalj, Raven? In koliko se naučiš, spoznaš novega, zanimivega! Toda čas je priganjal h kosilu in nastopu.

Če bi ne bilo tako lepo vreme, bi bila dvorana zagotovo nabito polna. Toda kljub temu je bila vseeno polna resničnega navdušenja, spontanega priznanja in hvaležnosti. Pevski in orkestralni spored, ki so ga izvajali mešani zbor jeseniške »Svobode« pomnožen s pevci »Žirovniške Svobode«, moški zbor in orkester ter vsi skupaj združeni, je bil kvalitetno izbran in podan. Že dolgo nisem slišal naših pevcev tako ubrano in zavzeto zapeti. In mislim, da prav zato tudi že dolgo niso bili deležni tako navdušenega priznanja publike, kakor ravno v Ravnah. Občinstvo je pozdravil predsednik DS naše Železarne tov. Gašperin Franc, nastopajočim gostom pa se je zahvalil zastopnik ravske Železarne. Oba sta poudarila nujnost in koristnost takšnih zbližanj med dvema kolektivoma, ki ju ne veže samo kovanje jekla in železa, temveč tudi skupna skrb za vzgojo plemenitejšega in notranje bogatejšega delovnega človeka.

Čas je hitel in po večerji se je bilo treba posloviti. Ravenska železarna je dremala v žarkih zahajajočega sonca, nad njo pa je vrvelo bujno in veselo življenje v modernem in novem naselju na Čečevju. Stare ozke ulice nekdanjih Raven je že zastiral mrak, na Čečevju pa je žarelo nebroj luči v nov jutrišnji delovni dan. Stiski rok, obljube svidenj in še pesem v slovo in že smo hiteli skozi noč domu naproti.

Dolga pot je bila pred nami, toda bogati spomini komaj minulega dne so nam krajšali pot. Vsak od nas je vedel, da se nismo v Ravnah samo razdali s pesmijo in glasbo, temveč smo se tudi sami obogatili z novimi spoznanji, z bogato resničnostjo vsega novega, lepega in navdušujočega, ki nas je srečavalo na vsakem koraku. Zdi se mi, da je spoznavanje naše ožje domovine, zbližanje z delovnimi ljudmi in srečavanje z našo novo stvarnostjo pomembno vzgojno sredstvo, zlasti še, če je povezano s tako uspelim kulturnim poslanstvom, kot je bil obisk jeseniških železarjev — pevcev in glasbenikov — v Ravnah na Koroškem.

Pogovori o šolstvu in vzgoji

Po vojni si je naša družba mnogo prizadevala, da bi dobile šole novo vsebino. Vanje smo uspešno vnašali duha nove dobe. Izobrazbene možnosti smo močno razširili na vse sloje prebivalstva. Ohranili pa smo stari šolski sistem in kmalu se je pokazalo, da bo tudi sistem treba spremeniti, če naj šolstvo odigra svojo vlogo v preobrazbi naše družbe.

KAKŠEN ŠOLSKI SISTEM SMO IMELI

Na Jesenicah (in v vsej državi) smo imeli tri vrste splošnoizobraževalnih šolskih ustanov — osnovno šolo ter nižjo in višjo gimnazijo. Osnovna šola in nižja gimnazija sta spadali v sklop obvezne izobrazbe. Štiriletna osnovna šola je bila organizacijsko samostojna, nižja gimnazija pa je bila organizacijsko vezana na višjo gimnazijo. Tako so učenci po štirih letih obveznega šolanja brez potrebe prestopali iz ene šole v drugo.

Pred vojno je bila nižja gimnazija izbirna šola. Ker je ostala po vojni v sklopu višje gimnazije, se je iz predvojnih časov vanjo vtihotapilo precej duha, ki ne sodi v obvezno šolo, kakrš-

na je nižja gimnazija po vojni postala. Upravičeno smo se spraševali, zakaj so morali po štirih letih obveznega šolanja otroci menjati pedagoški režim.

Z uvodnim in splošnim zakonom o šolstvu so bile lani nižje gimnazije ukinjene. Namesto štirirazrednih osnovnih šol in nižjih gimnazij so bile osnovane enotne osemletne šole.

Zanje je obveljal naziv osnovne šole in ta naziv nekatere ljudi zelo moti. Mislijo, da so zdaj njihovi otroci degradirani iz gimnazijcev v osnovnošolce. Ker zaenkrat še ni spremenjenega nič drugega, kakor organizacijska struktura in naziv, so takšne skrbi odveč. Višji razredi osnovnih šol delajo še po programu nižje gimnazije, čeprav ta program ni najboljši (o tem na drugem mestu).

Sodim, da ni prav nič pomembno, kakšen naslov ima določena obvezna šola, pač pa je tembolj pomembno, kako vzgaja in koliko znanja posreduje svojim gojencem. Prav tako je pomembno, kakšen je pedagoški režim v šoli, kako je v njej organizirano delo in koliko učencev v njej redno napreduje. Šole naj bi cenili in ocenjevali po tem in ne po naslovih, dediščini in tradicijah.

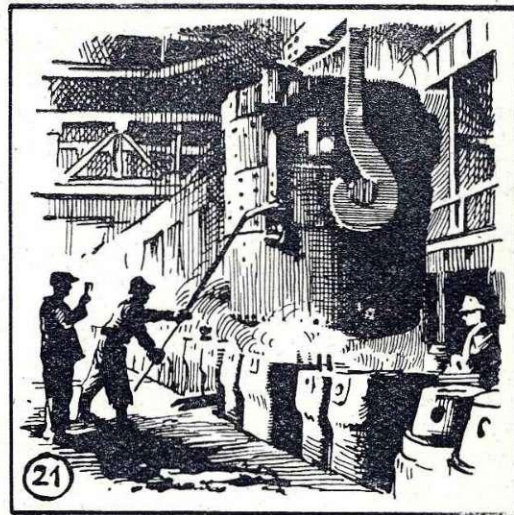
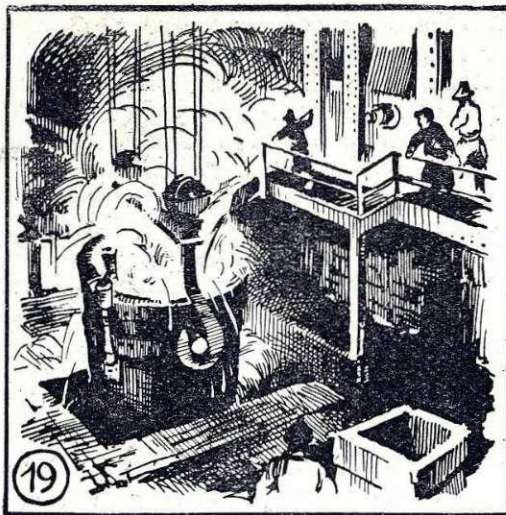
KOLIKO OSNOVNIH ŠOL BO NA JESENICAH?

Namesto nekdanje nižje gimnazije in osnovne šole imamo zdaj na Jesenicah dve osnovni šoli. Uveljavlja se mnenje, da je osnovna šola »Tone Čufar« naslednica bivše osnovne šole, osnovna šola »Prežihov Voranc« pa naslednica nekdanje gimnazije. Po tem sodijo nekateri tudi vrednost obeh šol. Posamezniki so širili celo govorice, da bodo učenci iz osnovne šole »Prežihov Voranc« usposobljeni predvsem za študij na srednjih in visokih šolah, učencem iz osnovne šole »Tone Čufar« pa da kaže pot v obrt, v nižje strokovne šole in v produkcijo. Z drugo besedo bi se reklo, da ena šola vzgaja predvsem ročne, druga pa umske delavce. Obe šoli delata po istem učnem programu in čas bo takšna mnenja najbolje demantiral.

ZAKAJ DVE ŠOLI IN NE ENA SAMA?

Pri nas je zdaj 1451 šoloobveznih otrok med sedmim in štirinajstim starostnim letom. Do leta 1964 bo naraslo število šoloobveznih otrok na dobrih 1650. Teze za izvajanje šolske reforme priporočajo takšne osnovne šole, v katerih bo všolanih 500 ali največ 600 učencev. Zato ni mogoče pričakovati, da bo na Jesenicah še kdaj ena sama osnovna šola, niti ne bosta dve, ampak bodo verjetno že kmalu v prihodnjem desetletju nastale tri. Iz sedanjih dveh se bo izločila osnovna šola za novo stanovanjsko naselje na Plavžu. Ta nova šola bo morala dobiti tudi svojo stavbo.

PIŠE Ing. Avgust Karba

Ko je celoten vložek v peči raztaljen, se prične zaključni del procesa. V talino se dodaja apno in še različni drugi dodatki, s pomočjo katerih se dobi zaželeno kemična sestava izdelanega jekla. Ko je temperatura raztaljenega jekla zadosti visoka in kemična sestava odgovarja, se odpre posebna odprtina v zadnji steni peči in jeklo izteče po žlebu v ponovco, ki je podobna oni za tekoče surovo železo.

Tudi pri proizvodnji jekla v Siemens-Martinovi pečl dobimo podobno kot v plavžu poleg osnovnega proizvoda, tudi stranski proizvod — žlindro, v kateri se nahajajo vse ostale primese iz vložka, ki niso v jeklu ali pa ki se niso odstranile z dimnimi plini. Žlindro se odlije pri preobodu v posebne jeklene zaboje, ki se odvažajo na odval in tam se iztrese strjena žlindra s pomočjo posebnega žerjava.

Ko je vse jeklo iz peči izteklo v ponovco, jo dvigne veliki žerjav in prenese na mesto, kjer se bo jeklo odlilo v posebne železne kalupe-kokile, izdelane iz posebnega surovega železa, s kvadratnim ali pravokotnim presekom. Več skupaj jih je nameščenih na železni plošči. Jeklo vlivamo direktno ali skozi lijak v kokile, ki je s kanali iz opeke, odporne proti ognju, zvezan s kokilami.

KAŠNA BO NOVA ŠOLSKA STAVBA?

Projekt za novo šolsko stavbo je bil naročen pred sedmimi leti. Po gradbenem programu naj bi stavba služila takratni gimnaziji. Zato je bila funkcija stavbe prirojena gimnazijskemu pouku, kakršen je bil pred začetkom uveljavljanja šolske reforme in je pretežno še sedaj.

Lani smo pričeli graditi novo šolsko poslopje. Gradnjo je pospešilo akutno pomanjkanje šolskih prostorov. Do jeseni bo stavba dograjena. Preden pa je stavba dograjena, že slišimo o njeni funkcionalnosti najrazličnejše glasove. Kakšni so ti glasovi:

- a) stavba bo supermoderna in razkošna ter predraga;
- b) stavba bo že ob otvoritvi premajhna (tako je pisal tudi Pepe Goflja v Železarju);
- c) stavba ne bo nič posebnega in je v mnogih podrobnostih skažena.

Kaj je res? Stavba ne bo niti razkošna niti supermoderna, bo pa ustrezala in Jesenicam prav gotovo ne bo v sramoto. Kljub temu, da vprašanje šolskega prostora na Jesenicah ne bo rešeno, dokler ne bo zgrajeno šolsko poslopje na Plavžu, bo za vselej odpravljen triizmenski pouk. V novi stavbi bosta pod isto streho dve ločeni šoli. Vsaka šola bo imela tele prostore:

- 11 učilnic za razredni pouk,
- predavalnico za fiziko in kemijo,
- risalnico in pevsko sobo,

2 delavnici za politehnično vzgojo, 5 prostorov za shranjevanje učil, prostor za knjižnico in razgovore s starši, zbornico in pisarno.

Skupno pa bosta uporabljali obe šoli učilnico za gospodinjiski pouk, šolsko kuhinjo in telovadnico.

V stavbi bo 22 učilnic. Ob dvozimenskem pouku bo v učilnicah možno namestiti 44 oddelkov po 36 učencev. Kapaciteta stavbe je torej za 1584 učencev in ob otvoritvi stavba ne bo premajhna. Premajhna pa bo postala čez nekaj let. Res bomo za šolske namene prenehali uporabljati poslopje bivše meščanske šole in otroškega vrtca (Jasli), toda ostalo nam bo poslopje nekdanje osnovne šole (sedanje gimnazije), kjer bo precej prostora za gostovanje v neposredni bližini in bomo vsekakor mnogo lažje čakali začetek gradnje na Plavžu, kakor smo čakali pretekla leta.

Bralec lahko spozna, da bo stavba grajena in opremljena tako, da bo v njej možen reformiran pouk, čeprav so bile na projektu potrebne občutne spremembe.

KDO NAJ UČI NA OSNOVNIH ŠOLAH?

Pred uveljavljanjem šolske reforme so učili na osnovnih šolah učitelji (ljudje s srednješolsko izobrazbo), v nižji gimnaziji pa predmetni učitelji (višja izobrazba) in profesorji (visoka izobrazba). Tudi zdaj še ni nič druga-

če in bo tako še precej dolgo ostalo. Že sedaj pa ugotavljamo, da bomo morali dobiti za uspešen pouk v reformirani šoli drugače pripravljenega in usposobljenega prosvetnega delavca, kakor smo usposobljeni mi, ki v šolah sedaj učimo. Šolska reforma postavlja pred prosvetne delavce velikanske nove zahteve, za katere sedaj niso dovolj usposobljeni. Ko bo osnovana pedagoška akademija, ki bo izobraževala kader za poučevanje na osnovnih šolah, se bo to vprašanje začelo sistematično reševati.

KAKO BO V OSNOVNI ŠOLI ORGANIZIRAN POUK?

Doslej je bil pouk v prvih štirih razredih razreden, se pravi, da je učil vse predmete en sam učitelj, od petega razreda dalje pa je bil predmeten. Tu je učil vsak predmetni učitelj ali profesor predmet, za katerega je bil usposobljen.

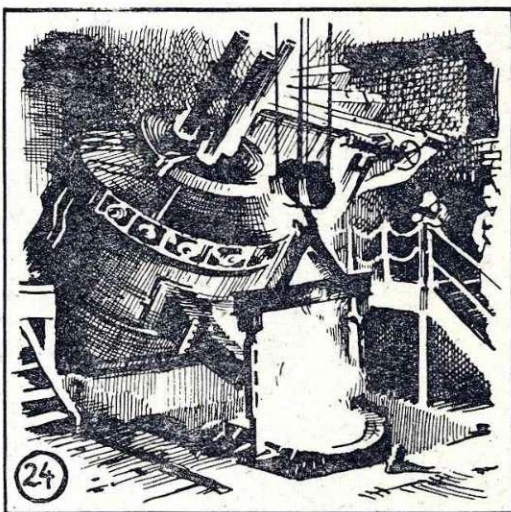
(nadaljevanje prihodnjic)

POJASNILO K SLIKANICI »POVEST O ŽELEZU«

Ker je tiskarski škrat v zadnji številki Železarja pomotoma zamenjal vrstni red besedila pri slikanici »Povest o železu« od številke 19 do 24, smo se odločili, da isto ponovno objavimo in s tem napako popravimo.

ŽELEZU

RIŠE
Jaka Torkar

Vlivanje se izvede na ta način, da se skozi posebno odprtino na dnu ponove spušča tenak curek jekla v kokile ali v lijak, medtem pa se hitrost vliivanja regulira s pomočjo posebnega zamaška iz materiala, izredno odpornega proti ognju, ki odpira ali zapira odprtino. Ko je vliivanje končano, se s pomočjo žerjava odstrani najprej kokile in potem še razbeljene bloke s plošč, da se ponovno pripravijo za vliivanje.

Ti jekleni bloki se imenujejo ingoti, če imajo kvadraten prerez in brame, če imajo pravokoten prerez ter lahko tehtajo od nekaj sto kilogramov do 20 in tudi več ton. Vendar so ingoti in brame šele vmesni proizvod železarne, ki se morajo še nadalje predelovati. Zato jih prepeljejo v valjarne ali kovačnice, kjer jih na poseben način predelajo v različne proizvode kot pločevino, razne profile in podobno.

Vendar ni proizvodnja jekla v Siemens-Martinovi peči edini način, ki ga danes uporabljajo. Za proizvodnjo boljših vrst jekla se uporabljajo elektro peči, kjer namesto goriva uporabljajo za taljenje električni tok in je vsled tega tudi njena konstrukcija drugačna. Elektro peči imajo manjšo zmogljivost kot Siemens-Martinove peči in lahko zakladajo od nekaj sto kilogramov do nekaj deset ton vložka.

JESENIŠKA KRONIKA

OBČNI ZBOR
OBČINSKEGA ODBORA RKS
NA JESENICAH

V zadnjih dneh meseca maja je bil na Jesenicah občni zbor Občinskega odbora Rdečega križa na Jesenicah. Delegati in gostje so v razpravi načeli celo vrsto vprašanj, ki jih bo treba rešiti v doglednem času. Na tem občnem zboru so veliko govorili o važni nalogi Rdečega križa pri izbiranju prostovoljnih krvodajalcev. Zanimiva je bila tudi razprava o borbi proti alkoholizmu, poleg tega pa so zbrani delegati in gostje počastili tudi 100-letnico te humane organizacije. Ob zaključku so izvolili nov občinski odbor Rdečega križa in sprejeli več pomembnih sklepov, ki bodo napotilo za akcijo novemu odboru. Med najbolj važnimi sklepi naj omenimo predlog o sistematičnem zdravstvenem prosvetljevanju. V ta namen naj bi organizacija Rdečega križa skupno z Zavodom za izobraževanje odraslih organizirala več poučnih predavanj, kjer bi predvajali ustrezne filme.

MOTORISTI OB 40-LETNICI ZKJ

Med številnimi prireditvami v počastitev 40-letnice ZKJ, so priredili lepo svečanost tudi motoristi in avtomobilisti iz jeklarne.

J E S E N I C E

pred 40 leti

Odlomek iz kronike delavskega gibanja na Jesenicah

Tudi jeseniški komunisti, zbegani zaradi stališča CK, niso razen vzklikov protesta nudili Obznani nobenega odpora. Prvo, kar je oblast storila, je bila aretacija nekdanjega predsednika krajevnne komunistične organizacije na Jesenicah, Stefana Weissa.

Stefan Weiss je bil Korošec, ki ga je usoda kakor mnoge Korošce pripeljala že v prvem desetletju našega stoletja na delo na Jesenice. Že prej je bil organiziran socialist in eden prvih, ki so začeli po oktobrski revoluciji organizirati levičarje med jeseniškimi socialisti. Bil je velik Koširjev prijatelj, radi pa so ga imeli tudi drugi delavci. Ko se je iz socialistične leveice organizirala krajevna komunistična organizacija na Jesenicah, je postal njen prvi predsednik. Ko so ga 31. decembra aretirali, je oblast na kratko opravila z njim. Vzela mu je državljanstvo in ga kot Korošca izgnala v Avstrijo, kjer se je naselil v Podljubelju. Z njim je Ciril Košir izgubil svojega najboljšega prijatelja, partijska organizacija pa sposobnega organizatorja prav v času, ko bi ga najbolj potrebovala.

Obznana, izguba Stefana Weissa, povečani buržoazni teror in prehod v ilegalo — vse to je na Jesenicah redčilo vrste komunistov. Mnogi komunisti, po rodu Korošci, so takrat izstopili iz partije. Ne toliko zaradi omajanega prepričanja, kakor zaradi bojazni pred podobno usodo, ki je doletela Stefana Weissa. Večjo izgubo članstva je zahteval tudi prehod v ilegalo zaradi neizkušnosti in težav, ki so se pojavile.

Ko je minil prvi preplah zaradi Obznane in se je zbeganost med članstvom delno podelila, sta se kot prva lotila ilegalnega organiziranja članov Ciril Košir in France Ravnik. Sprožila sta zamisel, da bi partijske celice najprej organizirali v tovarni. Izbrala sta po obratih najbolj zanesljive člane in se z njimi domenila, naj bi v skladu s številom komunistov po obratih za vsako celico izbrali načelnika, ki bi načeloval trojki komunistov. Delo je bilo zelo težavno zlasti za tiste komuniste, ki so bili v času legale na najvidnejših položajih ali pa, ki so se na raznih shodih in zborovanjih izkazali kot govorniki. Oblast je budno zasledovala njihovo delo in našla nekaj ovaduhov med delavci samimi.

Kljub budnosti oblasti je organiziranje celic v tovarni dobro napredovalo. V nekaterih obratih so zbrali skoro vse nekdanje legalce in jih preorganizirali v trojke, ki so tvorile osnovo organizacije. Največ ilegalnih trojk in ilegalnega članstva je bilo v hladni valjarni, kjer je delal Ciril Košir, in v žičarni. Glavni

Proizvodnja jekla v svetu je danes ogromna in tudi proces sam je zelo izpopolnjen. Vendar ni bilo vedno tako in pričetki v proizvodnji jekla so bili zelo skromni. Najprej so uporabljali primitivna ognjišča, v katera so zakladali železno rudo skupaj z lesnim ogljem, ki je služilo kot gorivo. Ta talilna ognjišča so imela obliko korita in so bila postavljena ob obronkih brezdov, da so izkoriščala stalen veter.

V teh preprostih ognjiščih seveda ni bilo mogoče doseči tako visokih temperatur, da bi se železo lahko talilo. Zato so ga proizvajali pri nižji temperaturi in v testastem stanju. Za to pa so bile potrebne velike količine dobre rude in goriva ob istočasni majhni proizvodnji. Z napredkom železarske tehnike se je izpreminjala tudi oblika teh ognjišč, ki so počasi dobivala obliko jaškaste peči.

Ob pričetku novega veka se je železarska tehnika že tako razvila, da so pričeli v manjših plavžih proizvajati grodelj, ki so ga potem v posebnih ognjiščih predelovali v jeklo. Tudi v naših krajih je bila v tistih časih za tedanje razmere zelo močno razvita proizvodnja železa in jekla. Najbolj znani kraji z razvitim železarstvom so bili: Zelezniki, Kropa, Kamna gorica, Bohinj, Jesenice, Javornik itd.

organizatorji celic v teh obratih so bili poleg Koširja še Knific, Štefan Brun in Janez Mulej. V kotlarni je bil načelnik celice Janez Mlakar, člana pa sta bila Matija Likovič in Aleksander Sitikov. V električni so tvorili celico Snoj, Manfredo in Bagatelj, v mehanični ji je načeloval Jože Sajovic, člani pa so bili Knez, Stupnikar, Vavpotič in Krepelnik.

Najbolj šibka glede organiziranih članov je bila martinarna, kjer je imel največ vpliva Jurij Jeram, ki je pobegnil nazaj k socialnim demokratom in postal njihov voditelj. Na Javorniku je bil med organizatorji ilegale najvidnejši Tomaž Volf, pri ekonomatu Ivan Koren, pri upravi tovarne pa Albin Kobentar.

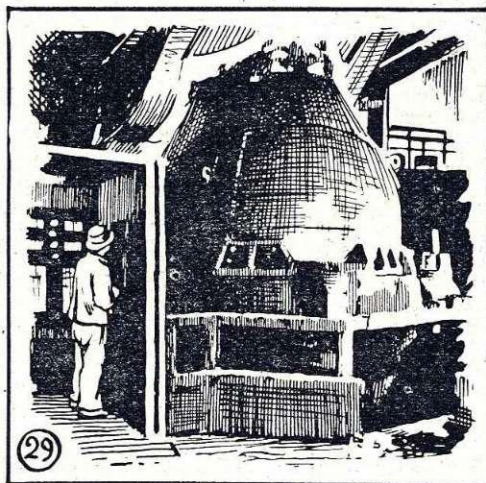
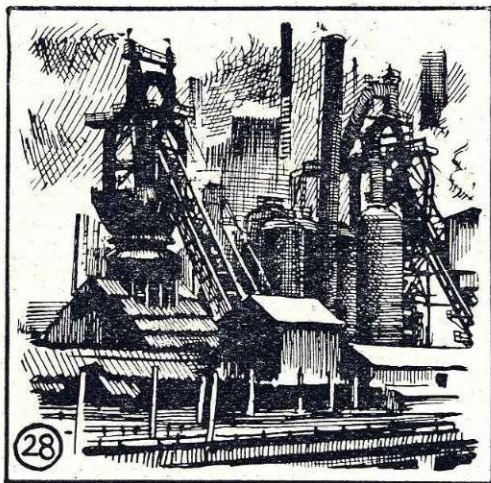
Teže kot celice pa je bilo organizirati ilegalna zborovanja in ilegalne sestanke. Prvo ilegalno zborovanje, ki so ga nameravali imeti v gozdu nad Javornikom in Jesenicami, je bilo izdano in razgnali so ga žandarji. Naslednji dan so se zato hoteli zbrati v gozdu pod Mežakljo, a še preden so se zbrali, je oglednica, ki so jo poslali naprej, poročala, da so tam že žandarji. Posrečil se je šele sestanek nedaleč nad samotno Zvagnovo hišo. Tu so se potem še večkrat zbirali, nekajkrat pa so se zbrali tudi v Kopavniku med Plavžem in Hrušico, na Poljanah in v Plavškem rovtu. Tako so se jeseniški komunisti privajali ilegalnemu delu. Bili pa so največkrat prepuščeni sami sebi, ker je bila povezava s pokrajinskim vodstvom KPJ za Slovenijo čedalje težavnejša. Kljub temu, da je število članstva v primerjavi z letom 1919. od takratnih devet sto članov padlo v letu 1921 na stopetdeset ilegalcev, je bilo revolucionarno jedro ustvarjeno in je tlelo kot oglje pod dozdevno ugaslim pepelom ter čakalo na ugoden čas, da se bo znova razplamtel v plamen.

Takoj po obznani se je delo obmejne policije na Jesenicah, ki ji je načeloval oficial Stepišnik, ter jeseniške in koroškobelske orožniške postaje zelo povečalo. Posebno pozornost so na Jesenicah in Javorniku posvečali Cirilu Koširju, kar pričajo ohranjeni policijski dokumenti. Ko je oblast izgnala Štefana Weissa, se ni toliko zanimala za nekdanjega legalnega podpredsednika komunistične organizacije na Jesenicah, kakor se je zanimala za organizatorsko sposobnega in teoretično razgledanega Cirila Koširja. Da bi obmejni policijski komisar laže prodril v Koširjevo delovanje, je poiskal med moralno propadlimi delavci honorirane zaupnike in provokatorje. Tako mu je ovaduh poročal, da so dne 24. aprila 1921 priredili komunisti tajen sestanek na Poljanah, na katerem so se spomnili obletnice žrtev, ki so padle na Zaloški cesti v Ljubljani. Sestanek je vodil Ciril Košir. Prav tako je s pomočjo ovaduhov zvedel policijski komisar na Jesenicah za natančen potek prvomajskega zborovanja na Poljanah nad Jesenicami 1. maja 1921, ki se ga je udeležilo okrog 200 delavcev. Nadalje je ovaduh poročal policiji, da je v začetku julija 1921 vodil Ciril Košir tajni sestanek prav tako na Poljanah. Sestanka se je udeležilo okrog deset oseb, med njimi Matija Jalen, France Ravnik, Binder in Urška Sitikov. Nekaj dni kasneje se je isti ovaduh udeležil sestanka v gozdu nad tovarno in zopet omenil kot govornika Cirila Koširja.

Organizirali so izlet s svojimi motornimi vozili v skupni vožnji od gimnazije na Jesenicah do spomenika na Javorniku in nato na Belo polje k spomeniku talcev, kjer so se oddolžili spomenu padlih borcev v NOV in položili venec jeseniških jeklarjev. Sekretar OOKK je klarne je v svojem govoru opisal slavno pot KPJ, posebno pa obdobje narodnoosvobodilne vojne, ki je ne samo ena najslavnejših epopej v zgodovini KPJ, kar jih je organizirala in vodila pod vodstvom tovariša Tita, marveč tudi eden najbolj svetlih zgledov boja za nacionalno svobodo in socialistično družbeno preobrazbo.

Po končani komemoraciji je dolga kolona motorjev in avtomobilov nadaljevala vožnjo po gornjesavski dolini do smučarskega doma v Planici, kjer so skupaj preživeli nekaj lepih uric v čistem gorskem zraku pod prelepimi Poncami.

Pravi razvoj modernega železarstva se je pričel z 19. stoletjem. Takrat so začeli v večjih količinah predelovati premog v koks, ki so ga v vedno večji meri uporabljali kot gorivo za plavže. Prav tako so se pričeli modernizirati tudi sami plavži, postajali so vedno večji; uporabljali so že ogreti zrak in še z raznimi drugimi izpopolnitvami so lahko dosegali vedno večjo proizvodnjo.

V sredini 19. stoletja sta bili uvedeni dve novi napravi za proizvodnjo jekla, ki sta v uporabi tudi danes. Prva se imenuje konvertor in obratuje na ta način, da se vanj vlije tekoči grodelj in se potem skozi talino piha stisnjeni zrak. S pihanjem zraka skozi talino se razvijajo določeni kemični procesi in iz grodlja nastane jeklo, ki ga potem odlijejo v kokile.

Druga naprava za proizvodnjo jekla, ki se je pričela razvijati v sredini 19. stoletja, je že prej omenjena Siemens-Martinova peč, ki tudi danes nosi glavni delež svetovne proizvodnje jekla. Svoje ime ima po izumiteljih: Nemca, brata Wilhelm in Friedrich Siemens ter Francoz Pierre Martin. Ob koncu 19. stoletja se je prvič pojavila tudi elektro peč kot agregat za proizvodnjo plemenitih vrst jekla.

Pepe Goflja ima beseda

Pa »Srečno!« vsem skupaj! V zadnjih dveh mesecih se je v moji malhi nabralo toliko materiala, da sploh ne vem, kje bi začel. Morda bo najbolje, če začnem kar pri koncepcijah listov. Zadnje čase so veliko govorili o koncepciji časopisa Železar, zato je že zadnji čas, da se pomenimo o vsebini in obliki revije za v bodoče.

V zadnjem »Železarju« sem omenil tržnico in napodil iz nje zidarje in malarje. Pa je le pomagalo. Moja žena si je zadnjič ogledala tržnico in pravi, da je sijajno urejena. Prepričan sem, da bo tržnica dobila še lepši zunanji videz, ko bodo odstranili izpred nje tiste barake, kjer še vedno branjevke prodajajo jajca, čebulo, zelenjavo itd. Tudi v naši tovarni so barake in utice poglavje zase. Pred kratkim so na nekem zelo pomembnem sestanku govorili o odstranjevanju teh barak in utic, ki nam ne delajo posebne časti. Upajmo, da bodo tisti sklepi kmalu izvedeni. Pri delu jim želim veliko uspeha.

Glede mesa imamo na Jesenicah in menda drugod še vedno težave. Skoraj ni dneva v tednu, da ne bi moja žena Franca Raglja postajala po celo ure v repih pred mesarijami. To se dokaj čudno sliši, saj štejemo že 14-leto po osvoboditvi. Moji ženi Franci Raglji kar ne gre v glavo, da celi transporti juncev, krav in mladih telet romajo po železnici v daljne kraje. Zadnjič me je nahučila: »Ali bi ne bilo bolje, da bi jih pojedli doma, namesto, da čakamo po cele ure in zapravljamo dragoceni čas!« Lepo sem ji pojasnil z besedami: »Veš, draga moja Raglja, oni tam daleč za gorami potrebujejo meso, mi pa devize!« Raglja se je hitro znašla in mi zabrusila: »No, Pepe, ti bom pa jutri namesto golaža skuhala devize za kosilo«.

Pred kratkim sem se potepal na Dovjem in v Žirovnici. Prav v tistem času so namreč gostovali gledališčniki iz Jesenic z igro »Zločin«. V Žirovnici oziroma Breznici sem z Geigerjevim števcem iskal komuniste na predstavi. V dvorani sem našel samo enega, medtem ko sta dva opazovala igro kar od strani, izza kulis. Nič boljše ni bilo tudi na Dovjem. Mislil sem si, kam le za vruga hodijo naši komunisti, saj bi morali biti med prvimi, ki bi si ogledali tako pomembno odrsko delo kot je Potrčev »Zločin«.

Naj bo o tem dovolj, zdaj pa še nekaj o športu. Enajstorici nogometnega kluba Jesenice iskrene čestitke, za zadnje mesto v slovenski conski ligi! Zdaj bomo leto dni na dopustu v tako imenovani »gorenjski ligi«. Če bo šlo vse prav in po sreči, bomo prihodnjo jesen spet na svojem mestu v »slovenski conski ligi«. Če se bo to zgodilo, potem predlagam, da si kupimo na Jesenicah še električnega pastirja, ki bi ga vzeli s seboj na prvenstvene tekme po Štajerski deželi. Postavili bi ga v gol, če bi se slučajno vratarju primerilo kaj hudega. Na ta način pa bi se ubranili kopice golov.

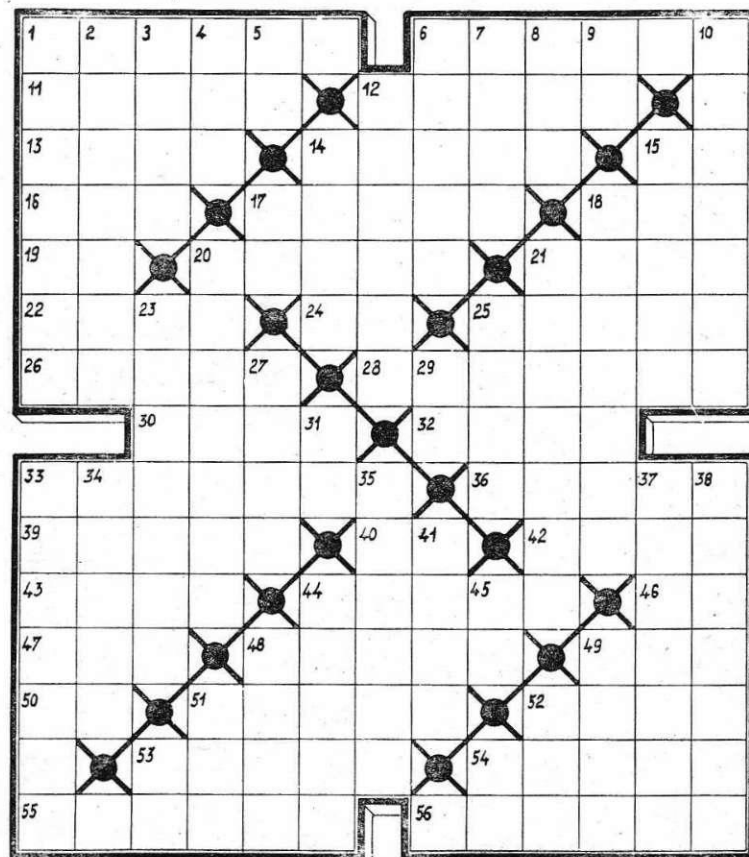
Za danes naj bo dovolj! Vsem bralcem »Železarja« želim, da bi prijetno koristili dneve počitka na morju in v planinah z našim železarskim pozdravom »Srečno!«

Pepe Goflja

K R I Ž A N K A

Vodoravno: 1. okrasni obroček na roki; 6. vrsta obrtnika; 11. krsta; 12. glavno mesto afriške države; 13. moško ime; 14. čoln, ladjica; 15. primorski medmet; 16. hčerini mož; 17. predpisan čas za izdelovanje nekega predmeta; 18. okrasna ptica; 19. kratica za »račun«; 20. ločina; 21. pritlikavi konj; 22. ime številke; 24. povratni zaimsek; 25. zlahtni plin; 26. znana krema, proizvod tovarne »Zlatorog«; 28. obrat naše železarne; 30. opis, očrt; 32. nočne ptice; 33. vrsta jabolka; 36. krojaška potreščina (pomanj.); 39. moštvo, skupina; 40. grška črka; 42. zelo strupen element; 43. vodne živali, ki se premikajo zadensko; 44. krema; 46. okrajšava za »nogometni klub«; 47. žensko ime; 48. pri nas manj znana žival, ki gradi na rekah prave jezove; 49. oče; 50. slovenski tednik; 51. z njim se skušajo primitivni narodi zavarovati pred zlimi duhovi; 52.

okvara, škoda; 53. bedak, neumnež; 54. alpska dolina pod Triglavom; 55. norveško mesto, ki je zelo znano iz II. svetovne vojne; 56. težko tekoča smola, ki jo dobimo pri suhi destilaciji premoga.

Navpično: 1. makedonsko mesto; 2. staro italijansko mesto, ki slovi po znamenitih freskah; 3. električna riba; 4. barva kože; 5. okrajšava za »audio-vizualna« sredstva; 6. slovenski skladatelj (Ksenija); 7. pokrajina v NR Hrvatski; 8. daljše časovno razdobje; 9. kazalni zaimsek; 10. vrh v Julijskih Alpah; 12. interesna skupina podjetij v kapitalizmu; 14. vrsta športa; 15. Massenetova opera; 17. nikalnica; 18. če nas zebe, se moramo ... 20. vladarjevi namestniki v provincih v Stari Perziji; 21. nasprotje od krivica; 23. letopis, anali; 25. angleška reka, ob kateri leži Shakespearovo rojstno mesto; 27. Verdijeva opera; 29. zadnja in prva črka besede pod 20. navpično; 31. različna soglasnika; 33. roževina; 34. okrasni list korintskih stebrov; 35. prebivalec arabskega polotoka; 37. večja skladba za zbor in orkester; 38. letovišče blizu Kopra z znano bolnišnico za kostno tuberkulozo; 41. število; 44. potekanje, dogajanje; 45. soglasnika proti koncu abecede; 48. iglasta drevesa; 49. Ober; 51. okrajšava za »tovariš«; 52. podzemeljska žival; 53. okrajšava za »Narodna republika«; 54. tretja in četrta črka besede pod 28. vodoravno.

Železar — Glasilo delovnega kolektiva Železarne Jesenice. Maj — junij, Leto VIII. Izdaja Tovarniški odbor sindikalne podružnice ŽJ. Odgovorni urednik Edo Žagar, Jesenice, Potoška pot. Ureja uredniški odbor: Pintar Anton, Vovk Ivan-Živan, Pavel ing. Sešek, Andrej Dolinar, Franc Hrastar, Štefan Nemec, Ludvik Kejžar, Milan Budja, Miro Noč, Dušan Stare, Stane Tušar, Zdravko Pogačnik, Zdravko Črv, Lojze Likovič. Naslov uredništva: »Uredništvo Železarja«, Tehniški muzej Železarne Jesenice, tel. št. 271. Dopise in fotografije pošljite na naslov uredništva Železarja. Rokopisi se ne vračajo. Tiskala tiskarna »Gorenjski tisk Kranj«. Klišeje izdelala klišarna »Gorenjskega tiska« v Kranju. — Naslovna stran je delo Marjana Stareta, fotografijo na njej pa je izdelal Franc Gorjanc.